Ազգ
Azg armenian daily
16 ՅՈՒԼԻՍ 1998 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ # 128 (1631)

Ավարտվում է Ամենայն հայոց կաթողիկոսի բուժման երկրորդ շրջանը

Մայր աթոռի մամլո դիվանից երեկ ստացանք հետեւյալ հաղորդագրությունը, որ հրատարակում ենք նույնությամբ:

Հուլիսի 15-ին Հայ առաքելական եկեղեցու Ամերիկայի Արեւելյան թեմի Առաջնորդարանի դիվանից Մայր Աթոռ մամլո դիվան ստացվեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի առողջական վիճակի մասին հուլիս 12 թվագրված հետեւյալ հաղորդագրությունը:

Ավարտելով ռադիոճառագայթման միջոցով բուժման վեցշաբաթյա կուրսը, հուլիսի 7-ից սկսվել է Վեհափառ Հայրապետի բուժման երկրորդ փուլը: Ասեղների եւ ծողիկների միջոցով ճառագայթման այս կուրսը կշարունակվի 7-10 օր: Հավանաբար, արդեն վերջին, բուժման այս շրջանից հետո, Նորին Սրբությունը կանցնի կատարյալ հանգստի շրջան՝ շարունակելով մնալ բժիշկների հսկողության տակ, մինչեւ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածին իր վերադարձը: Վեհափառ Հայրապետի առողջական վիճակին ու կատարյալ բուժմանն անմիջականորեն հետեւում են Ամերիկայի Արեւելյան թեմի առաջնորդ Տ. Խաժակ արք. Պարսամյանը եւ թեմական խորհուրդը՝ մասնագետ բժիշկների եւ բարեկամների օգնությամբ:

Ցանկանք Վեհափառ Հայրապետին կատարյալ ապաքինում աղոթելով հավատացյալ ժողովրդի հետ սիրեցյալ Հայրապետի բուժման շուտափույթ ավարտի համար:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ

Անսարքության պատճառով՝ խոշոր ավտովթար Երեւանի կենտրոնում

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հուլիսի 15-ին ժամը 11:25-ի մոտակայքում Երեւանի կենտրոնում՝ Մխիթար Հերացու փողոցի եւ Կորյունի փողոցի խաչմերուկում, տեղի է ունեցել խոշոր ավտովթար: Նախնական տվյալների համաձայն, ԿՎԶ-275 մակնիշի ավտոբուսի մոտ 40 ուղեւորներից 7-8 մարդ ստացել են տարբեր աստիճանի ծանրության մարմնական վնասվածքներ: Վթարի պահին զոհվել է մի մեծահասակ կին: Վնասված այլ փոխադրամիջոցների ուղեւորների մասին առայժմ տեղեկություններ չկան:

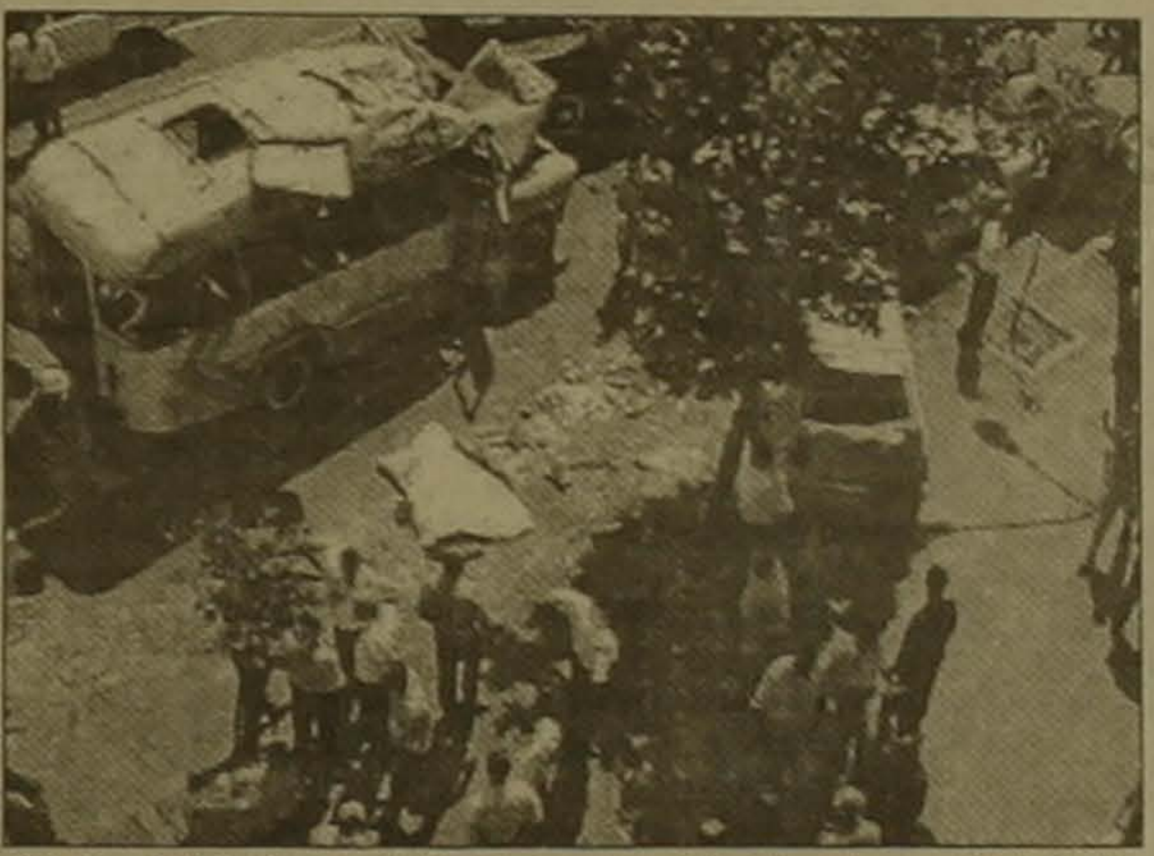

Դեպքի վայրում գտնվող պետավտոտեսչության աշխատակիցներից տեղեկացանք, որ վթարի պատճառ է հանդիսացել ավտոբուսի արգելակման համակարգի անսարքությունը: Ականատեսների եւ տուժածների վկայությամբ, մեքենայի արգելակները խափանվել են մայրաքաղաքի Նոր Նորք թաղամասից իջնելու ճանապարհին կենդանաբանական այգու մոտակայքում: Մինչեւ «Պարադիզ» խանութը ընկած ճանապարհահատվածում ավտոբուսի վարորդը չի կարողացել կանգնեցնել մեքենան, որը, ճանապարհին բախվելով տարբեր մակնիշի մոտ երեք տասնյակ մեքենաների, շուռ է եկել եւ ի վերջո կանգնել:

Վիրավորներն անմիջապես տեղափոխվել են հիվանդանոց: Երեւանի թիվ 1 կլինիկական հիվանդանոցի միկրովիրաբուժության բաժանմունքի վարիչ Արմեն Հովհաննիսյանը տեղեկացրեց, որ մինչ այդ պահը հիվանդանոց են հասցվել վթարից տուժած 8 վիրավոր, որոնցից երկուսը ստացել են գանգուղեղային վնասվածքներ եւ գտնվում են ծանր վիճակում: Նրանց քննելու նպատակով հրավիրվել են Երեւանի միկրովիրաբուժության ինստիտուտի մասնագետներ: Մեկ այլ վիրավոր ունի կողի եւ կոնքոսկրի կոտրվածքներ: Մյուսների վիճակն ավելի թեթեւ է: Ժամը 12:30-ի դրությամբ վթարից տուժածների հոսքը հիվանդանոց շարունակվում էր:

Ինչպես տեղեկացնում են Երեւանի քաղաքապետարանի լրատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի բաժնից, վկայակոչելով քաղաքապետարանի առողջապահության եւ սոցիալական պաշտպանության վարչության տվյալները, ավտովթարից 1 մարդ զոհվել է, վիրավորվել են 20 մարդ, որոնցից մեկը հղի: Շտապօգնության եւ բնակիչների անձնական մեքենաներով բոլոր տուժածները տեղափոխվել են մայրաքաղաքի շտապօգնության հիվանդանոցները: Հղի կնոջը տեղափոխել են Երեւանի թիվ 2 ծննդատուն, նա գտնվում է գլխավոր բժշկի հսկողության տակ: Բոլոր վիրավորները Երեւանի քաղաքապետարանի առողջապահության եւ սոցիալական պաշտպանության վարչության հսկողության տակ են:

Նշենք, որ վերջերս սա երկրորդ խոշոր ավտոտրանսպորտային պատահարն է: Ընդ որում, երկու վթարների պատճառն էլ մարդատար փոխադրամիջոցների տեխնիկական անսարքությունն էր եւ գերբեռնվածությունը:

ԱՅՑ

Ժամանակակից զենքեր Հայաստանին

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

Դեռ 19-րդ դարից Հայաստանը եւ Ռուսաստանը ռազմավարական գործընկերներ են: Պատմության քմահաճույքն այնպիսին էր, որ երկրներից մեկի քաղաքական հետաքրքրությունների շրջանակներն ուրվագծվում են մյուսի շահերով: Աշխարհաքաղաքական նման պայմանավորվածությունը վավերացված է նաեւ հայ-ռուսական (կենցաղային մակարդակներում) օրըստօրե (կամ դարեդար) աճող փոխհարաբերություններով: ՌԴ պաշտպանության նախարար Իգոր Սերգեեւը երեկ դեռ Երեւանում էր: Մեկնելուց առաջ նա հանդիպեց Հայաստանի լրագրողների հետ: Մի կողմից նման հանդիպումն առանձնահատուկ կարեւորություն չուներ, քանզի ինչ-որ ենթադրվում էր, արդարացված էր այն իրականությամբ, որ ոչինչ չի կարող բացասաբար ազդել հայ-ռուսական փոխհարաբերությունների վրա: Մյուս կողմից, նման ասուլիսի հրավիրումը պահանջում է համապատասխան վերաբերմունք: Ցավոք, ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը որեւէ փոխադրամիջոց չտրամադրեց հայաստանցի լրագրողներին. նշենք, որ ՌԴ պաշտպանության նախարարն իր հետ Հայաստան էր բերել ռուս լրագրողների: Ասուլիսի ընթացքում անակնկալ չարձանագրվեց: Ստացվածի բովանդակությունը վավերացվեց ասուլիսային կես ժամով, որի ընթացքում ՌԴ պաշտպանության նախարարն իր գոհունակությունը հայտնեց ՀՀ-ում ռուսաստանյան զորքերի տեղակայման, ինչպես նաեւ նրանց կենսավիճակի վերաբերյալ: Նա նշեց, որ այսուհետ Ռուսաստանը ՀՀ-ին կմատակարարի «ոչ թե նոր, այլ ժամանակակից տեսակի զենքեր»: Ասվածը որքան պատկերավոր, նույնքան էլ անկեղծ էր:

Մեր հարցին, թե հայ-ռուսական ռազմական համագործակցությունը (համապատասխան փաստաթուղթը կնքված էր ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի եւ ՌԴ նախագահ Բորիս Ելցինի գրիչներով 1997 թ. օգոստոսի 28-ին) ինչ նոր արտահայտություններ կստանա ՀՀ նոր ղեկավարության օրոք՝ Վազգեն Սարգսյանը միջամտեց. «Սա ինչ միամիտ հարց է», իսկ Իգոր Սերգեեւը նշեց, որ «կապերն էլ ավելի կամրապնդվեն»:

Բանակցությունների արդյունքում ստորագրվեց արձանագրություն, որտեղ համաձայնեցված են ապագա համագործակցության որոշակի ուղղություններ, մասնավորապես ՀՀ-ում ՌԴ ռազմական հենակետերի գործունեության կատարելագործման եւ ՀՀ զինված ուժերի հետ համագործակցության հարցեր: Կողմերը պայմանավորվեցին երկու երկրների պաշտպանության նախարարությունների մակարդակով կազմակերպել կանոնավոր խորհրդակցություններ:

ՀԱՄԱՌՈՏ

ՀՀ նախագահի շրջագայությունը Շիրակի եւ Լոռու մարզերում

Օրեր առաջ «Ազգը» անդրադարձել էր աղետի գոտու աղետյալ վիճակին: Երեկ ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի այցը Շիրակի եւ Լոռու մարզեր նաեւ, կարելի է ասել, մամուլի եւ կիրակնօրյա «Լրաբերի» արձագանքն էր: Համենայն դեպս, այսպես հավաստեց նաեւ Վանաձորում ՀՀ նախագահը: Երեկ առավոտյան ժամը 9-ին նախագահն ուղեւորվեց տարածաշրջան, նրան ուղեկցում էին քաղաքաշինության նախարար Ֆելիքս Փիրումյանը, տարածքային կառավարման նախագահ Դավիթ Զադոյանը, գանձապետը եւ այլ պաշտոնյաներ, լրագրողներ: Շուրջ 14 ժամ տեւած շրջագայության ընթացքում նախագահը եղավ Գյումրիում, Վանաձորում, Սպիտակում, ծանոթացավ շինարարական աշխատանքներին, բնակիչների կենցաղային խնդիրներին: Եվ քանի որ ժամը կեսգիշերն անց նոր կարողացանք լինել խմբագրությունում՝ մանրամասները վաղվա համարում:

Կարեն Դեմիրճյանի այցն ԱՄՆ հետաձգվեց

Կարեն Դեմիրճյանն ընտանյոք հանդերձ հուլիսի 18-ին պետք է այցելեր Ամերիկա՝ Լոս Անջելես, որի հայկական համայնքը լուրջ պատրաստություններ էր տեսել դիմավորելու անցած նախագահական ընտրություններում ազդեցիկ քվեներ եւ նոր արտագաղթածների համակրանքը վայելող թեկնածուին, հայտնեց Գեղամ Ղարիբջանյանը, որը նոր է վերադարձել Միացյալ Նահանգներ կատարած այցելությունից: Նա նշեց, թե Գլենդելյլում Կարեն Դեմիրճյանի համար նախապատրաստել էին իր հայազգի ծառայողներով հայտնի «Կարմիր առյուծ» (Red Lion) հյուրանոցը, ուր ժամանակին օթեւանում էր Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը: Սակայն Կարեն Դեմիրճյանն առժամանակ հետաձգել է իր ամերիկյան այցը՝ անորոշ պատճառաբանությամբ:

Ն. Գ.

Պետդեպարտամենտում ներկայացվեց ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպան Լեմոնը

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԱՄՆ-ի պետդեպարտամենտում հուլիսի 14-ին պաշտոնական արարողակարգով ներկայացվել է Հայաստանում ԱՄՆ-ի նոր դեսպան Լեմոնը, որն իր խոսքում նշել է, որ ԱՄՆ-ը Հայաստանում ու Կովկասյան տարածաշրջանում առաջնային է դիտում խաղաղությունը, կայունությունը ու տնտեսական զարգացումը: Ըստ «Ազատություն» ռադիոկայանի, փոխպետքարտուղար Թալբոթը նշել է, որ դեսպան Լեմոնը ճիշտ ժամանակին է ստանձնում այդ շատ կարեւոր գործը: Արարողակարգին ներկա են եղել ամերիկահայեր:

Կադրային փոփոխություններ տեղեկատվության եւ գրահրատարակչության վարչությունում

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ վարչապետ Արմեն Դարբինյանի հուլիսի 15-ի որոշումներով կադրային փոփոխություններ են կատարվել ՀՀ կառավարությանն առընթեր տեղեկատվության եւ գրահրատարակչության վարչության կազմում:

Պաշտոններից ազատվել են վարչության պետի առաջին տեղակալ Հրաչիկ Բայադյանը, տեղակալներ Անահիտ Թարխանյանը եւ Էդուարդ Սարոյանը: Տեղեկատվության եւ գրահրատարակչության վարչության պետի տեղակալ է նշանակվել Աշոտ Զալինյանը:

ՀՀ վարչապետի մեկ այլ որոշմամբ ՀՀ պատմության եւ մշակույթի հուշարձանների պահպանության վարչության պետ է նշանակվել Գագիկ Գյուրջյանը:

ԴԻՎԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

Հայաստանյան դեսպանների նոր ներկապնակ. Կադրային վերադասավորում

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

Մեծ Բրիտանիայի եւ Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորությունում Արմեն Սարգսյանի վերանշանակումը Հայաստանի դեսպան, ինչպես նաեւ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում Հայաստանի դեսպան Արման Բայբուրդյանի պաշտոնանկությունը հուլիսի առաջին տասնօրյակում նախանշեցին դիվանագիտության ոլորտի կադրային տեղաշարժերը: «Ազգն» արդեն տեղեկացրել է նախագահի այս որոշումների մասին: Արդեն նոր նշանակումներ են պատրաստվում Հայաստանի համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող Արեւելքում: Լիբանանում Հայաստանի դեսպան է նշանակվելու կադրային դիվանագետ Արման Նավասարդյանը, իր ոլորտում հայաստանյան այն ոչ մեծաթիվ արհեստավարժ մասնագետներից, որը կշարունակի դիվանագիտական աշխատանքը հզոր հայկական սփյուռք ունեցող այդ երկրում: Մերժ Սարգսյանի եղբայրը՝ Լեւոն Սարգսյանը, որը կրթությամբ արեւելագետ է, Հալեպում ավագ հյուպատոսի պաշտոնից տեղափոխվում է Դամասկոս՝ իբրեւ Սիրիայում ՀՀ դեսպան: Դեռեւս պարզ չէ, թե գալիք Սիրիայի դեսպան Դավիթ Հովհաննիսյանն ուր ի պատաս կդնի իր ծառայությունները: Իսկ Հալեպում հյուպատոսի պաշտոնը կստանձնի ԱԳՆ պատասխանատու աշխատող Արշակ Փոլադյանը: Ամ պատգամավոր, սոցիալական առողջապահության եւ բնապահպանության հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Գեղամ Ղարիբջանյանը, որը խորհրդային տարիներին աշխատել է Սփյուռքահայության հետ կապերի կոմիտեում, կրթությամբ դարձյալ արեւելագետ, ամենայն հավանականությամբ կնշանակվի Իրանում ՀՀ դեսպան: Փաստենք, որ Գեղամ Ղարիբջանյանը տեւական ժամանակ էր, ինչ կամենում էր իր կարողությունները ծառայեցնել դիվանագիտական աշխատանքին նախընտրելին Լիբանանն էր, բայց դեսպանի ճանապարհները Գեղամ Ղարիբջանյանի համար տանում են Թեհրան ցանկալիի եւ իրականության հատույթում:

Տես ▸ էջ 2

digitised by A.R.A.R.@

ԸՆԹԱՑԻԿ

ԵԱՀԿ

Հայաստանը՝ դեմ կոնսենսուսի սկզբունքի վերանայմանը

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ Խոսրով Հարությունյանի մոտ ԱԺ փոխնախագահների, պատգամավորների եւ ԱԳ նախարարության ներկայացուցչի մասնակցությամբ հուլիսի 14-ին տեղի ունեցած խորհրդակցության ընթացքում ներկայացվեցին հուլիսի 6-10-ը Կոպենհագենում կայացած Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) խորհրդարանական վեհաժողովի նստաշրջանի աշխատանքների արդյունքները:

Նստաշրջանին մասնակցած հայկական պատվիրակության ղեկավար, ԱԺ արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ Հովհաննես Իգիթյանը տեղեկացրեց, որ քննարկվել են ԵԱՀԿ կառույցների բարեփոխումների հեռանկարներին առնչվող խնդիրներ: Հայաստանի պատվիրակությունը դեմ է արտահայտվել միջազգային այդ կառույցում գործող կոնսենսուսի սկզբունքի վերանայմանը, որն ինքնիշխան պետությունների միջեւ իրավահավասարության գրավականն է:

ԱԺ մամուլի ծառայությունից հայտնում են, որ խորհրդակցության ժամանակ քննարկվեցին նաեւ խորհրդարանի եւ արտաքին գործերի նախարարության փոխհարաբերությունները, նշվեց, որ դրանք պետք է լինեն պարբերական, կրեն համակարգված բնույթ:

Հայաստանյան դեսպանների նոր ներկապնակ

Սկիզբը էջ 1

Առայժմ հստակ չէ արեւմտաեվրոպայում եւ Ամերիկայի մայրցամաքում գտնվող երկրների հայաստանյան դեսպանների փոփոխությունը: Ըստ որոշ լուրերի, ԱՄՆ-ում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Ռուբեն Շուգարյանը պետք է տեղափոխվի, սակայն վերջնական հանգուցալուծումը դեռեւս գտնված չէ: Ֆրանսիայի դեսպանի աթոռը Վահան Փափազյանի զգացմունքային հրաժարականից հետո, որը հետեւեց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրաժարականին, թափուր է: Հավակնորդները շատ են, բայց ընտրյալի անունը ցայսօր գտնված չէ: Վիճակը նույնն է Բելգիայում, ուր դեսպան չունենք:

Ռուսաստանի Դաշնությունում ՀՀ դեսպան Գագիկ Շահբազյանի համար նմանապես փոխատեղում է ակնկալվում, ՌԴ-ում շուտով կնշանակվի նոր դեսպան: Դիվանագետների կադրային բանկում բավական անուններ կան, որոնց թվում են նաեւ ազգային հեռուստատեսության նախկին աշխատակիցներ՝ ընդհանուր տնօրեն Համլետ Գասպարյանը, որը աշխատանքային փորձաշրջան է անցել Ֆրանսիայում, «Լրաբերի» տնօրեն Արամ Սաֆարյանը՝ Իրանում դիվանագիտական փորձով: Ինչ վերաբերում է նախապես Մոսկվայում եւ այնուհետեւ Գերմանիայում դեսպան Ֆելիքս Մամիկոնյանին, ապա նա կարծես լքել է դիվանագիտական ասպարեզը եւ նշանակվել է «Աերոֆլոտ» ռուսական ընկերության տնօրենի խորհրդական: Այսպիսով ամառը կձեւավորի ՀՀ դիվանագետների նոր ներկապնակ՝ ենթադրաբար ավելի բարձր արգասավորությամբ:

Բարեխիղճ բժիշկներ կան

Առաջին կարգի հաշմանդամ Հրաչիկ Հովհաննիսյանն իր խորին շնորհակալությունն է հայտնում թիվ 6 հիվանդանոցի թերապեւտական բաժանմունքի բոլոր աշխատակիցներին, մասնավորապես բաժնի վարիչ Կարինե Սարյանին, բուժող բժշկուհի Օֆիկ Տոնոյանին եւ ավագ քույր Նաիրային՝ անվճար բուժման եւ հոգատար վերաբերմունքի համար: Մենք եւս միանում ենք թոշակառու Հրաչիկ Հովհաննիսյանին եւ բժիշկներին կոչում՝ բոլոր հիվանդների նկատմամբ ցուցաբերել նման բարեխիղճ մոտեցում:

ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

«Եթե չենք կարող անել այն, ինչ ուզում ենք, ապա պետք է փորձենք անել այն, ինչ կարող ենք»

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Խոսել այն մասին, թե Հայաստանում իշխանությունները փոխվել են, մեղմ ասած, չիմացություն է, քանի որ Ազգային ժողովում որեւէ փոփոխություն տեղի չի ունեցել: Հայաստանում փոխվել է ընդամենը գործադիր իշխանությունը»: Հուլիսի 15-ի մամուլի ասուլիսում այս մասին հայտարարեց «Ինքնորոշում» միավորման նախագահ, ՀՀ նախագահի խորհրդական Պարույր Հայրիկյանը: Ընդ որում, նա շեշտեց, որ «անկուսակցական կառավարությունը փոխարինվել է մեկ այլ անկուսակցական կառավարությամբ»:

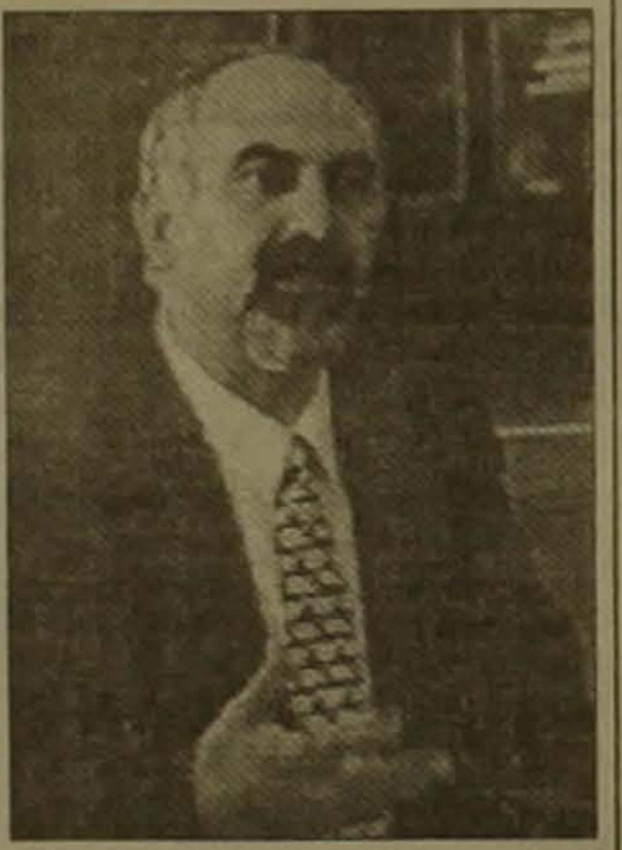

Պրն Հայրիկյանը գտնում է, որ օրենքի իշխանության ձգտելու դեպքում ակնկալել, թե գործադիր իշխանությունների փոփոխությամբ արմատական փոփոխություններ կարող են տեղի ունենալ Հայաստանում, նշանակում է թերագնահատել օրենքի եւ օրենքի իշխանության դերը: Նա ընդգծեց, որ ԻՄ-ը, ինչպես եւ հայտարարել էր, գործադիր իշխանության որեւէ օղակում ընդգրկվելու հայտ չի ներկայացրել: «Չկա Հայաստանում որեւէ քաղաքական ուժ, որն անկախ Հայաստանում պաշտոններ ունենալու ավելի շատ իրավունքներ ունենա, քան «Ինքնորոշում» միավորումը: Բայց պետական պատասխանատվության մասին մենք կխոսենք գրագետ ձեւով, երբ նոր խորհրդարանական ընտրությունների միջոցով կձեւավորվի երկրի բարձրագույն ներկայացուցչական կառույցը»,- ասաց ԻՄ նախագահը:

Պարույր Հայրիկյանի խոսքերով, ԻՄ-ը պետական համակարգում ընտրել է այնպիսի աշխատանքներ, որոնք ոչ միայն չեն հակասում կազմակերպության սկզբունքներին, այլեւ նպաստում են միավորման կողմից որդեգրված գործունեության իրականացմանը. դրանք են մարդու իրավունքները, սահմանադրական բարեփոխումները: ԻՄ նախագահը նշեց, որ կազմակերպությունը հանգիստ է վերաբերվում առ այսօր տեղի ունեցած գործընթացների, իրենց գնահատմամբ՝ դանդաղ ընթացքին: Բնական համարելով, որ հասարակությունը սկզբից եւեթ է պահանջում անմիջական փոփոխություններ, Պարույր Հայրիկյանն ընդգծեց, որ տեղի ունեցած «կոսմետիկ փոփոխություններն էլ գոնե ինչ-որ ժամանակ են պահանջում», եւ խորհուրդ տվեց հանդես չգալ հեղափոխական կոչերով:

«Եթե չենք կարող անել այն, ինչ ուզում ենք, ապա պետք է փորձենք անել այն, ինչ կարող ենք», ասաց Պարույր Հայրիկյանը:

Արմավիրի ջրանցքը կվերականգնվի մեկուկես տարում

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ինչպես հայտնի է, Հայաստանը եւ Թուրքիան 1927 թվականի պայմանագրով Արաքս գետի ջրերից իրավունք ունեին օգտվել հավասարապես: 1980 թվականին թուրքական կողմի առաջարկությամբ այդ պայմանագիրը նորոգվեց՝ Արմավիրի ջրանցքի համատեղ վերականգնման վերաբերյալ որոշումով:

Իր բաժին մասի վերակառուցման աշխատանքներին, ինչպես ասաց ՀՀ գյուղնախարարության ջրային տնտեսության եւ մելիորացիայի վարչության պետ Ռազմիկ Գրիգորյանը, հայկական կողմը ձեռնամուխ է եղել վերջերս: Վայրկյանում 53 խորանարդ մետր թողունակությամբ գլխամասային կառուցվածքի շնորհիվ էապես կմեծանա ջրանցքի տարողությունը, պայմաններ ստեղծելով որոշ պոմպակայաններ խնայողական ռեժիմի փոխադրելու, կրկնակի աղակալած հողերի լվացման եւ աղազերծման, նոր հողերի յուրացման համար:

Նախագծի մշակումը շուտով կավարտվի «Հայջրնախագիծ» ինստիտուտում: Ըստ հաշվարկների՝ աշխատանքները հնարավոր է իրականացնել մեկ-մեկուկես տարում:

Համակարգչային ծրագիր Երեւանի էլեկտրացանցում

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հուլիսի 15-ին Երեւանի էլեկտրացանցի «Կոմիտաս» մասնաճյուղում առաջին անգամ ներկայացվեց Հեգլեր Բեյլի կազմակերպության «Պիլոտ» նոր ծրագիրը, որն իրականացվում է էներգետիկ համակարգում, ամերիկյան օժանդակության շրջանակներում:

Ինչպես ասաց «Երեւան էլեկտրացանց» ՓԲԸ-ի «Կոմիտաս» մասնաճյուղի տնօրեն Կարեն Դարբինյանը, Հեգլեր Բեյլի կազմակերպությունը իրենց մոտ 1996 թ. ներդրել է համակարգչային մի ծրագիր, որով գումարների գանձման եւ էլեկտրաէներգիայի հաշվառման համակարգը կդառնա առավել հստակ: Ի տարբերություն գործող համակարգի, նորույթը հնարավորություն ունի իր մեջ պահելու երեք տարվա տվյալներ: Ծրագիրն իրականացվում է երկու փուլով: Դրանցից մեկը ամերիկյան հաշվիչների տեղադրումն է, որոնք բացառում են մարդկային գործոնը՝ այսինքն տեսուչի մասնակցությունը էլեկտրաէներգիայի ծախսի նկատմամբ:

Պրն Դարբինյանը, ներկայացնելով հաշվիչների տեխնիկական պատկերը, կարեւորեց դրանց կապարակնիքները, որոնք կոդավորված եւ կնքված են, ապահովելով հաշվիչի վերահսկելիությունը: «Պիլոտ» ծրագրով նախատեսված ներդրումները հաշվարկված են 1500 բաժանորդի համար: Առայժմ ավարտված է ծրագրի իրականացման համակարգչային գործընթացը, ընթացքի մեջ է հաշվիչների տեղադրման աշխատանքը: Ըստ ժամանակացույցի՝ նոր համակարգի ներդրումը կավարտվի սեպտեմբերին:

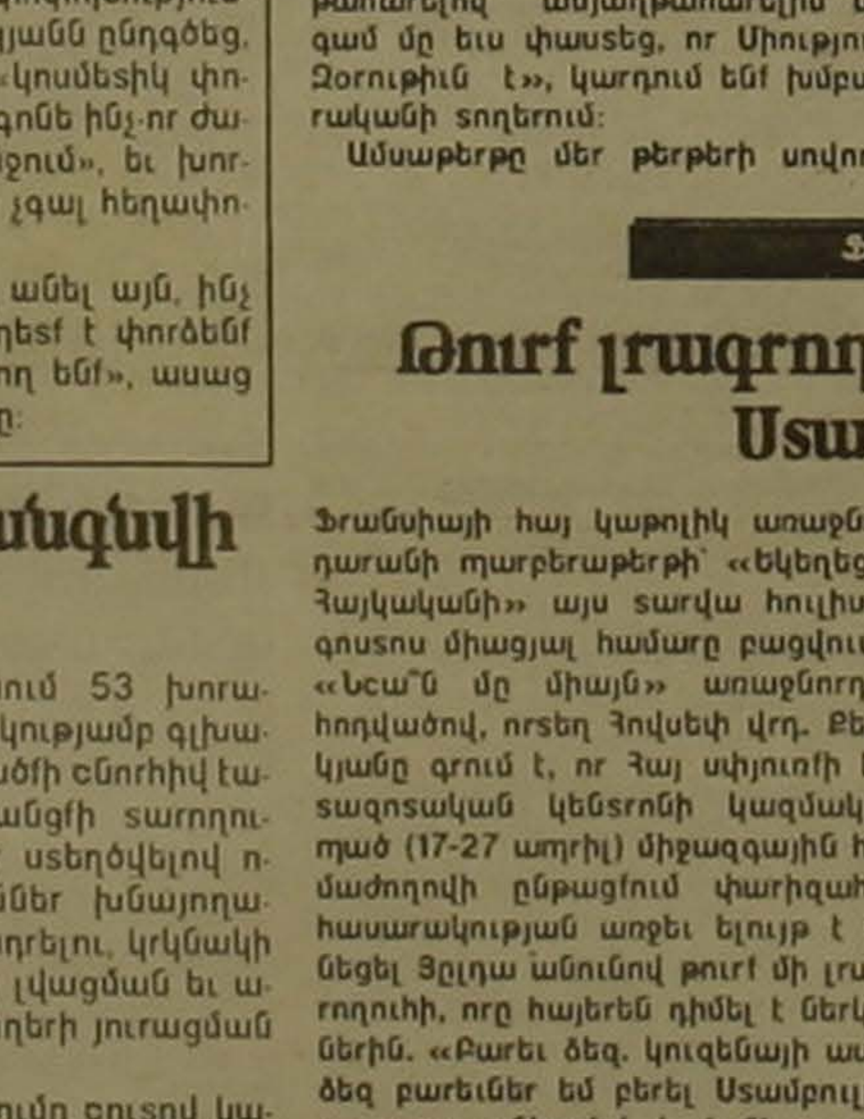

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

Ծրագրի ֆինանսական մասով տեղեկություններ տվեց Հեգլեր Բեյլի կազմակերպության փոխնախագահ Դին Ուայտը: Ըստ նրա կազմակերպությունը այս ծրագրի համար ներդրնում է մոտ 500 հազար դոլարի սարքավորում՝ համակարգիչներ, ամերիկյան հաշվիչներ, ստուգաչափիչ սարքեր: Այս տեխնոլոգիան կոչված է էներգետիկ համակարգում իրականացնել մենեջմենտի եւ ներքին վերահսկելիության հիմնախնդիրները:

ԿԻՊՐՈՍ

«Հայեացքը»՝ սփյուռքահայ առաջին քառալեզու պարբերականը

«Մելգոնեանցի ըլլալը չի բացատրուիր, այլ կ'ապրուի միայն»: Այս խիստ հասկանալի խոսքերով է բացվում «Հայեացք» ամսաթերթի առաջին համարը, որը հունիսի 12-ին լույս է տեսել Կիպրոսում՝ ՀԲԸՄ Մելգոնյան կրթական հաստատության կողմից: Պատասխանատու խմբագիրն է Եղիա Գայայանը: Փոխխմբագիրները՝ Թամար Ճուրյանը, Լալա Դեմիրճյանը, Քրիստինա Թումայանը, Անետ Քաֆեջյանը, Նազինե Իսնեյանը, Թալին Ճուրյանը:

«Թերթը ծնավ ծանր երկունքէ մը ետք, յաղթահարեց աննկարագրելի ու անակնկալ բոլոր խոչընդոտները ու ճամբայ ելավ՝ մանուկի իր տակաւին անհաստատ քայլերով, մանուկի իր անկեղծութեամբ, անփորձութեամբ ու հավանական, բայց ժամանակաւոր սխալներով ու վրիպակներով: «Հայեացք»ը ծնունդ է հաւաքական ջանքին, միաբան աշխատութեան եւ յաղթահարելով անյաղթահարելին անգամ մը եւս փաստեց, որ Միութիւնը Զօրութիւն է», կարդում ենք խմբագրականի տողերում:

Ամսաթերթը մեր թերթերի սովորական չափսին է (30x42 սմ), պատկերազարդ, 12 էջանոց, որից 6-ը՝ հայերեն, 4-ը՝ անգլերեն, 1-ը՝ բուլղարերեն եւ 1-ը՝ հունարեն: Այս առումով հայկական առաջին թերթն է, որ հրատարակվում է չորս լեզուներով: Հայերեն, անգլերեն եւ հունարեն լեզուների օգտագործումը բնական համարելով, նշենք, որ բուլղարերենը բացատրվում է Մելգոնյանում բավական մեծ թվով բուլղարահայ աշակերտների առկայությամբ:

Թերթի բովանդակությունը բազմաբնույթ է, սկսած կրթական հաստատության առօրյայից, ուսանողների գրական փորձերից, Հայ դատից, վերջացրած՝ աստղերի մասին խճանկարով եւ մարզական էջով: Խրախուսանքի է արժանի մանավանդ այն, որ հոդվածների մեծամասնությունը ստորագրված է ուսանողների կողմից: Տպագրությունը բարձր որակի է:

Շնորհավորելով սփյուռքահայ թերթերի ընտանիքի այս նոր՝ աշակերտական պարբերականի ծնունդը, անկեղծորեն բարի երթ եւ հարատեւություն ենք ցանկանում նրան:

Հ. Ծ.

ՖՐԱՆՍԻԱ

Թուրք լրագրողուհու «բարեւները» Ստամբուլից

Ֆրանսիայի հայ կաթոլիկ առաջնորդարանի պարբերաթերթի՝ «Եկեղեցին Հայկականի» այս տարվա հուլիս-օգոստոս միացյալ համարը բացվում է «Նշա՞ն մը միայն» առաջնորդող հոդվածով, որտեղ Հովսեփ վրդ. Բելեկյանը գրում է, որ Հայ սփյուռքի հետազոտական կենտրոնի կազմակերպած (17-27 ապրիլ) միջազգային համաժողովի ընթացքում փարիզահայ հասարակության առջեւ ելույթ է ունեցել Յըլդա անունով թուրք մի լրագրողուհի, որը հայերեն դիմել է ներկաներին. «Բարեւ ձեզ. կուզենայի ասել՝ ձեզ բարեւներ եմ բերել Ստամբուլից, բայց դա անկարելի է, քանի որ տակավին շատ քչերը Թուրքիայից ձեզ բարեւներ կցանկանային ուղարկել»: Ապա նա բացատրել է, թե ինչպես է ծանոթացել եղեռնի իրականությանը, կարդալով զանազան պատմական գրքեր եւ հանգել այն եզրակացության, որ հայերին ավելի լավ ճանաչելու եւ նրանց ձեռք մեկնելու նպատակով անհրաժեշտ է հայերեն սովորել: Նա խոստովանել է, որ ամոթի զգացում է կրում եւ որ հոգին մի փոքր խաղաղված է հայ հասարակության առջեւ հրապարակայնորեն ներողություն խնդրելով:

Մեկնաբանելով երեւույթը, Հովսեփ վրդ. Բելեկյանը գրում է. «Թերեւս պիտի ըսուի, թէ ովկէանոսին մէջ կաթիլ մըն է ասիկա, թէ ծովափին վրայ աւազի աննշան հատիկ մըն է, բայց նշան մըն է, թէեւ շատ փոքր, բայց էական նշան մը, թէ կարելի է ներկայ Թուրքիոյ մէջ գտնել անձեր, որոնք հետամուտ են պատմական իրականութիւնները պեղելու եւ թէ անոնց թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ»:

Հ. Ծ.

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ. 529221
Տնօրէնութիւն /հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն /581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

ԾԱՂԿԱՔԱՂ

«Լողների թիվը կտրուկ նվազել է, շատացել են խոսողները»

Արշալուսագրեց ԱԺ պատգամավոր Գեղամ Ղարիբջանյանը

ԱԺ վերջին արձակուրդն է, եւ պատգամավորները հանրագումարի են բերում իրենց կատարած-չկատարած աշխատանքի արդյունքները: ԱԺ սոցիալական, առողջապահության եւ բնության պահպանության հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Գեղամ Ղարիբջանյանը երեկ ներկայացրեց ԱԺ 7-րդ նստաշրջանի իրենց օրենսդրական գործունեության ծաղկաքաղը: Այսօր ԱԺ խոսնակ Խոսրով Հարությունյանն ի մի կբերի բոլորի արածն ու չարածը:

Սոցիալական հարցերի հանձնաժողովը խորհրդարանում ունի նույն կշիռը, ինչ հայաստանյան ընդհանուր կյանքում սոցիալական քաղաքականությունը: Այն երկրում, ուր տնտեսության թիվ 1 խնդիրը կայունության պահպանումն է եւ զարգացման մասին մտածելն ընդամենը ծրագիր ապագայի համար, սոցիալական հարցերի մասին միայն խոսում են: «Տնտեսությունը եթե չաշխատեց, ապա նույնիսկ այն դեպքում, երբ Ամերիկան իր բյուջեն տա մեզ, իբրեւ օգնություն, միեւնույն է, ոչինչ չի փոխվելու», ամփոփեց Գեղամ Ղարիբջանյանը: ԱԺ այս հանձնաժողովն ամենասակավաթիվն է, եւ հանձնաժողովի կամ նրա առանձին անդամների օրենսդրական նախաձեռնությունները որոշ դեպքերում մնում են իբրեւ բարի ցանկությունների ամրագրում, ինչպես «Վետերանների մասին» օրենքի նախագիծը, ուր նշվեց, թե վետերաններին անհրաժեշտ է պատվավճար հատկացնել, եթե բյուջեում համապատասխան գումարներ լինեն:

Ի պաշտպանություն ՀՀ քաղաքացիների

Գեղամ Ղարիբջանյանը վկայեց, որ իր գլխավորած փոքրիկ հանձնաժողովը նախաձեռնում է նաեւ մեծ գործեր. ա) «ՀՀ քաղաքացիների խնայողությունների վերականգնման եւ պաշտպանության մասին» օրենքի նախագիծը կանոնակարգելու է խնայբանկում արժեզրկված ավանդների ինդեքսավորումը: Խորհրդային տարիներին խնայբանկին պահ տված գումարները, որոնցով ներկայիս ՀՀ քաղաքացիները կամ նրանց հայրերն ու պապերը կամենում էին ապահովագրել իրենց ծերությունն ու սերունդների կյանքը, այսօր ծիծաղելիորեն անհեթեթ դրամների են վերածվել: Աղքատիկ բյուջեն հնարավորություն չունի դրանք ինդեքսավորելու, բայց «Ուզենք-չուզենք, մենք պետք է ապենք, որ դա ներքին պարտք է, եւ պետությունն էլ պետք է վերադարձնի», ասաց Գ. Ղարիբջանյանը, նշելով, թե գումարները կարելի է վերադարձնել որոշակի հաջորդականությամբ՝ սկսած [illegible], այնուհետեւ աճման կարգով: ԼՂՀ-ում արդեն օրենք է ընդունվել 1 ռուբլին 25 դրամ հաշվարկով փոխհատուցել այդ ավանդները: Սոցիալական հարցերի հանձնաժողովը կողմնակից է ավելի արմատական մոտեցման՝ 20 ռուբլին 1 դոլար: Ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարությունը եւս մտադիր է միջնորդումների ցանկ մշակել, սակայն պատգամավորները չեն նահանջելու իրենց օրինագծից՝ պնդելով այն սեպտեմբերին ընդգրկել 8-րդ նստաշրջանի առաջին եռօրյաների օրակարգում:

բ) «ՀՀ նվազագույն սպառողական զամբյուղի մասին» օրենքի նախագիծը եւս, Գ. Ղարիբջանյանի պնդմամբ, կդառնա սեպտեմբերյան բեռ քննարկումների առանցք: ԱՊՀ-ում ընդունված նման օրենքների մոդելի հիման վրա, հանձնաժողովը ներկայացնելու է իր դիրքորոշումը: գ) «Զինծառայողների եւ նրանց ընտանիքների սոցիալական ապահովության մասին» օրենքի երկրորդ ընթերցումը կասեցվեց, քանզի ժողովրդավարության ճանապարհ ոտք դրած երկիրն իրավունք չունի ունենալ օրենքներով չպաշտպանված բանակ: դ) «Պարտադիր ապահովագրության մասին» օրենքի մշակումը Գեղամ Ղարիբջանյանը համարեց հրատապ, որովհետեւ սոցիալական նպաստների օրենքի ընդունումից հետո ակնհայտ դարձավ, թե որքան անպաշտպան է մեր քաղաքացին կենսաթոշակային տարիքում կամ հիվանդության դեպքում: Փորձեցինք ներդնել պարտադիր սոցիալական վճարների համակարգը, բայց պարզվեց, որ կենսաթոշակային հիմնադրամը սխալ հաշվարկներ է կատարել, եւ արդյունքում, արդեն կես տարուց ավելի է, ինչ ոչ մի քաղաքացի չի ստացել իր հասանելիք վճարները: Զարեհ Սարգսյանի ղեկավարած կենսաթոշակային հիմնադրամը պետք է վերակազմավորի իր աշխատանքները: Շատ ավելի արդյունավետ կլինի, եթե ձեռնարկություններից եւ տնտեսավարողներից միայն հարկային տեսչությունը գանձի բոլոր պետական հարկերը, եւ ոչ թե սոցիալական վճարները գանձի հիմնադրամը, մնացյալը՝ հարկային տեսուչները: Բացի այդ, հավաքված գումարները պետք է մտնեն բյուջե, ապա այնտեղից գանձապետական հաշիվներով ուղղվեն հասցեատերերին: «Մեկ ձեռքը չի կարող եւ վերցնել, եւ տալ, միաժամանակ վերահսկել»: Այս խնդրի հանգուցալուծումը հատկապես կարեւոր է, որովհետեւ սեպտեմբերին բարձրացվելու են կենսաթոշակները (նախորդ օրը կայացած ԱԺ հանդիպման ժամանակ վարչապետը հաստատել էր կառավարության այս մտադրությունը), իսկ կենսաթոշակային հիմնադրամը չի կարողանում հավաքել անգամ ներկա գումարները:

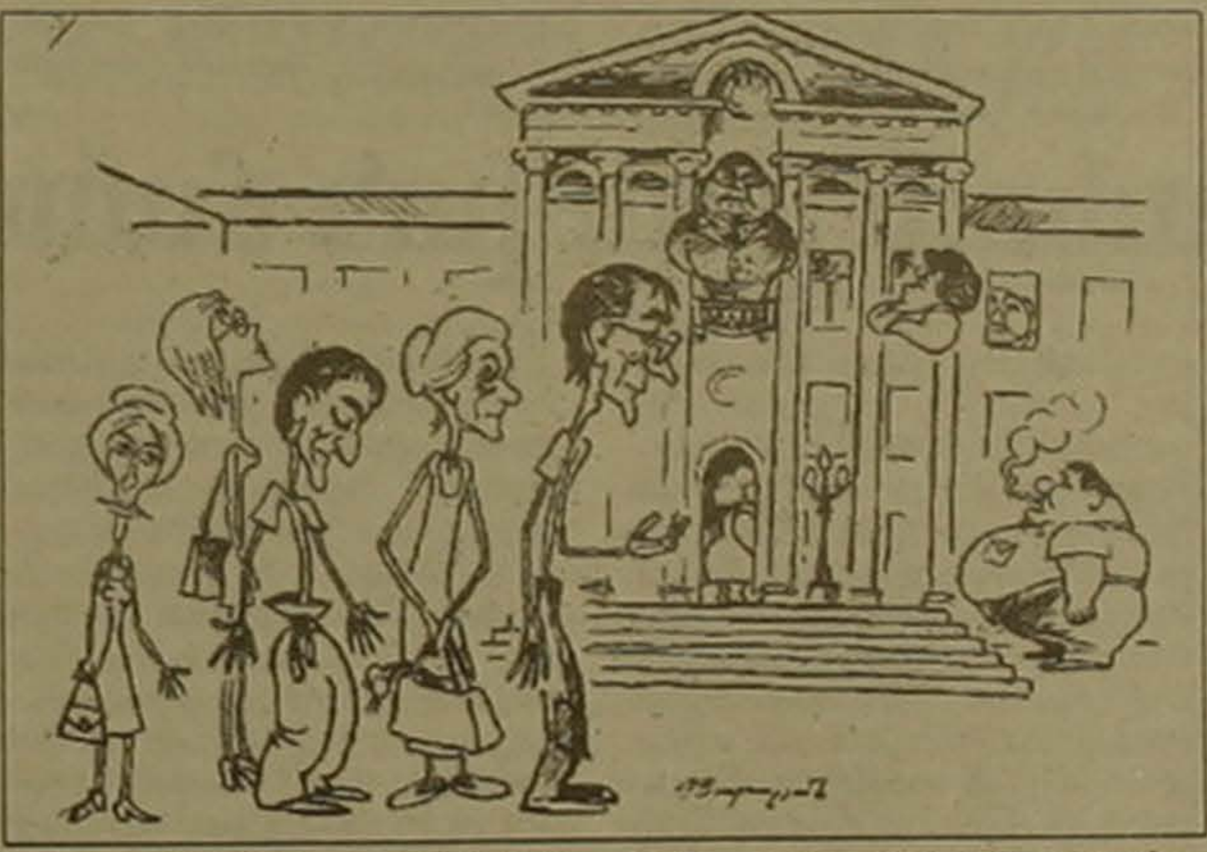

Մեր սոցիալական քաղաքական աքիլլեսյան գարշապարը ընտանեկան նպաստների համակարգի ներդրումն է. այս համակարգի գործունեության սկիզբը պատճառ կդառնա շուրջ 200 հազար ընտանիքներին տրվող նպաստների վերացման: Ընտանեկան նպաստ վճարվելու է ընդամենը 200 հազար ընտանիքի, այնինչ այսօր զանազան նպաստներից օգտվում են 350-400 հազար ընտանիք՝ միայնակ մայրեր, տարբեր աստիճանի հաշմանդամներ եւ այլն: Պետությունը պետք է կարողանա համոզել, դիցուք, միայնակ մայրերին, թե ինչու իրենց այլեւս սոցիալական նպաստ չի տրվելու:

Սոցիալական, առողջապահության եւ բնության պահպանության հարցերի հանձնաժողովն իրականացնում է նաեւ հայտնի առաքելություն. նա կազմակերպում է ԱԺ խոսնակի պահուստային հիմնադրամից առավել կարիքավոր հայաստանցիներին տարին մեկ 8 հազար դրամի օգնության հատկացումը: Ամեն տարի շուրջ 40 քաղաքացու ընձեռվում է այս գումարը, այն պարագայում, երբ տարեկան դիմումների քանակը 300-400 է:

Հրաժեշտ խորհրդարանին

Գեղամ Ղարիբջանյանը ոչ հերքեց, ոչ էլ հաստատեց մոտակա ապագայում դեսպան դառնալու տեղեկատվությունը: Միայն հումորով նկատեց, թե իր տեմպը, ցավոք, եվրոպական չէ, քանզի «Առավոտ» օրաթերթում հիշատակված երեք երկրներն էլ՝ Պակիստան, Սիրիա, Լիբանան, որտեղ կարող է դեսպան դառնալ ինքը, ասիական են: «Կարծում եմ, ցանկացած քաղաքական գործիչ պետք է պատրաստ լինի կյանքում փոփոխությունների: Մի օր վերեւում ես, մի օր ներքեւում», ամփոփեց Գ. Ղարիբջանյանը՝ խոստանալով դեսպան նշանակվելու դեպքում լրագրողներին հրավիրել համապատասխան երկիր:

ՆԱՐԻՆԵ ԴՈՒԼԲԱՐՅԱՆ

ԼՐԱԳՐՈՂԱԿԱՆ

Առաջին քայլեր

Պատանի ժուռնալիստի դպրոցի 42 շրջանավարտ

Հուլիսի 14-ին Հայաստանի ժուռնալիստների միությունում պատանի ժուռնալիստի դպրոցի սաների ավարտական երեկոն էր: Այդ հանդիսությունը ոչ միայն կապված էր ավարտական երեկոյի հետ, այլ նաեւ պատանի ժուռնալիստի դպրոցի ստեղծման 25-ամյակի: Հանդիսությանը ներկա էին «Internews-Armenia» գործակալության ներկայացուցիչներ, «Եվրասիա» միջազգային հիմնադրամի տնօրեն Լոռեն Այվազյանը, լրագրողներ, ծնողներ:

Բացման խոսքում դպրոցի տնօրեն Աստղիկ Հովհաննիսյանը նշեց, որ 1983-ին ստեղծված այս դպրոցը տարեկան ունեցել է 20-25 շրջանավարտ: Այս տարի դպրոցն ավարտում են 42-ը: Նա երախտագիտություն հայտնեց «Եվրասիա» հիմնադրամին աջակցության համար (որին միջոցներ է հատկացնում ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալությունը):

Աջակցության արդյունքում պատանի ժուռնալիստի դպրոցի այս տարվա սաների, ինչպես նաեւ խորհրդատուներ Վալերի Այդինյանի, Գոհար Մաթեւոսյանի, Կորյուն Խումարյանի, Նունե Սարգսյանի եւ այլոց ուժերով լույս են ընծայվել «Այբ» թերթի առաջին 8 համարները, պատրաստվել են ռադիոհաղորդումներ, հեռուստահաղորդումներ:

Շնորհավորանքի խոսք ասացին ծրագրի տնօրեն, ՀԺՄ նախագահ Աստղիկ Գեւորգյանը, Վալերի Այդինյանը, Նունե Սարգսյանը: Նրանք դպրոցի սաներին մաղթեցին կանաչ ճանապարհ: Տիկին Գեւորգյանը մասնավորապես ասաց, որ սաներն արդեն ունեն նախնական գիտելիքներ ժուռնալիստիկայի բնագավառում եւ հույս հայտնեց, որ նրանք կլինեն իրենց գործին նվիրված մասնագետներ:

Վկայագրեր հանձնվեցին սաներին, որոնք երախտագիտություն հայտնեցին իրենց ուսուցիչներին, հանդես եկան իրենց պատրաստած երաժշտական համարներով:

Ներկաները ծանոթացան «Այբ» թերթի համարներին, «Առաջին դուբլ» հեռուստահաղորդաշարի, ինչպես նաեւ սաների պատրաստած ռադիոհաղորդաշարի դայջեսթներին:

Հանդիսավոր մասն ավարտվեց: Դպրոցի յուրաքանչյուր սան իր հետ տարավ դասախոսներից, ժուռնալիստներից ստացած խորհուրդներ, հուշեր:

Դռները բացվեք, նոր լրագրողներ են գալիս:

ԹԱՄԱՐ ՄԻՆԱՍՅԱՆ
Պատանի ժուռնալիստի դպրոցի սան

Բրիտանական դեսպանատունը՝ Աբովյանի անչափահասների գաղութին

Ժողովրդավարության եւ մարդու իրավունքների ազգային կենտրոնը (ԺՄԻԱԿ), որի գլխավոր ծրագրերից մեկն առնչվում է կալանավայրերում մարդու իրավունքների պաշտպանության խնդիրներին, ՆԳ եւ ԱԱ նախարարության հետ համատեղ Աբովյանի դաստիարակչական-աշխատանքային գաղութի (ԴԱԳ) անչափահասների տեղամասի վերանորոգման ծրագիր է նախաձեռնել Մեծ Բրիտանիայի դեսպանության դրամական աջակցությամբ: Երեկ Թեքեյան մշակութային կենտրոնում տեղի ունեցավ կողմերի պայմանավորվածությունները փաստող պայմանագրի ստորագրման արարողությունը, որին ներկա էր Մեծ Բրիտանիայի փոխդեսպան Դ. Նորմանը: Պայմանագիրն ստորագրեցին ԺՄԻԱԿ տնօրեն Վլադիմիր Կարմիրշալյանը եւ ՆԳ եւ ԱԱ նախարարության քրեական պատիժների իրականացման վարչության պետի տեղակալ Հակոբ Հարությունյանը:

Պայմանագիրը «ծնվել է» այս տարվա գարնանը ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հովանավորությամբ Աբովյանի ԴԱԳ-ում կենտրոնի ձեռնարկած հետազոտությունների արդյունքում: Ըստ պրն Կարմիրշալյանի, կալանավայրում ընդհանրապես եւ անչափահասների տեղամասում մասնավորապես պայմանները հեռու են միջազգային ստանդարտներին համապատասխանելուց. դեռեւս չնչին ֆինանսավորման հետեւանքով տարիներ շարունակ չվերանորոգվող տանիքը քայքայված է, շինությունները վնասված են եւ փլվելու եզրին. վերանորոգման կարոտ Բրիտանական դեսպանատունը, արագորեն արձագանքելով ԺՄԻԱԿ նախաձեռնությանը, 8000 դոլար է հատկացրել կալանավայրի տանիքի եւ հիմնական կառույցների (դպրոց, ճաշարան, արտաքին դահլիճ եւ այլն) վերանորոգման համար: Այդ գումարը կօգտագործվի շինանյութեր ձեռք բերելու համար, իսկ շինարարական աշխատանքները կիրականացվեն գաղութի եւ աշխատակազմի ուժերով եւ, պայմանագրի համաձայն, կավարտվեն դեկտեմբերի կեսին՝ ինչպես կատակով նկատեցին ստորագրող կողմերը, 120 տոկոսանոց որակով (լրագրողները հաճույքով համաձայնեցին ստանձնել «վերստուգիչ հանձնաժողովի» առաքելությունը):

«Ազգի» հարցին՝ «Ինչո՞ւ պայմանագիրն ստորագրվում է ոչ ՆԳՆ եւ բրիտանական դեսպանատան միջեւ», պրն Կարմիրշալյանը եւ պրն Նորմանը պատասխանեցին, որ ԺՄԻԱԿ-ը կալանավայրերի հետ աշխատելու փորձ ունի, եւ դեսպանատունը վստահում է նրա միջնորդությանը: Հիշեցնենք, որ կենտրոնի եւ ՆԳՆ համատեղ ջանքերով ստեղծվել է ուղիղ հեռախոսակապ կալանավորների եւ նրանց հարազատների միջեւ, իսկ 1997 թ. ապրիլին ՄԱԿ-ի փախստականների հարցերով գերագույն հանձնակատարի հայաստանյան գրասենյակի աջակցությամբ փականաչի (օր-սինիանի) արտադրամաս է բացվել թիվ 4 ուղղիչ աշխատանքային գաղութում:

Այս պահին անչափահասների տեղամասում իրենց պատիժն են կրում 120 անչափահաս կալանավորներ եւ դատապարտյալներ, որոնց 70 տոկոսն ազատազրկված են գողության համար, 39 տոկոսը երեւանաբնակներ են, 26 տոկոսը Գյումրիից եւ Վանաձորից, մյուսները գյուղական վայրերից, 96 տոկոսն անապահով ընտանիքների հիմնականում միակողմանի ծնողազուրկ երեխաներ են: Բոլորն ազգությամբ հայ են, որոնցից մեկը Ռուսաստանի քաղաքացի է, 10 հոգի դատապարտված են երկրորդ անգամ, մոտավորապես 10-ը դատապարտված են սպանության համար: Ազատազրկված անչափահասների միջին տարիքը 17 է, ամենակրտսեր հանցագործը 15 տարեկան, պատժի առավելագույն չափը 10 տարի: 18 տարեկանից հետո նրանց տեղափոխում են չափահասների գաղութներ, բայց վերջերս անչափահաս հանցագործին չափահասների վտանգավոր ազդեցությունից պաշտպանելու համար խուսափում են տեղափոխություններից:

ԴԱԳ-ում կյանքը տխուր է, բայց ոչ սարսափելի. դատապարտյալներն աշխատում են օժանդակ տնտեսությունում, մասնակցում երաժշտական ինքնագործունեության խմբին: Ի տարբերություն այլ գաղութների, այստեղ նրանց այցելում են ծնողները, ժամանակ առ ժամանակ նույնիսկ հանրաճանաչ էստրադային խմբեր: Պրն Նորմանը, որ այցելել էր գաղութ, տպավորված էր մաքրությունից եւ խնամված պարտեզներից, բայց ցնցված շինությունների, մասնավորապես ննջասենյակների ահավոր վիճակից: ԺՄԻԱԿ եւ ՆԳՆ համատեղ ծրագրերի այս հերթական միջոցառումը վերջինը չէ. հաջորդ ձեռնարկումը կանանց գաղութի վերանորոգումը կլինի, ասաց Վլադիմիր Կարմիրշալյանը:

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ագրոգիտությունը բնական մահվան ճանապարհին

Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայից հետո իր լայնահուն ցանցով եւ անձնակազմի թվաքանակով երկրորդ տեղում էր ագրոգիտությունը: 12 գիտահետազոտական ինստիտուտներ, մի քանի կայաններ եւ առանձին լաբորատորիաներ զբաղված էին ագրոնոմիական գիտության «զարգացմամբ»: Այսօր այս ոլորտի մեջ է նաեւ գյուղատնտեսական ուսումնական ակադեմիան, որտեղ նույնպես կան պրոբլեմային եւ հետազոտական լաբորատորիաներ: Կառույցն իր հսկայական շենքային հնարավորություններով, լաբորատոր սարքավորումներով եւ փորձնական ու արտադրական հողատարածքներով անտեղյակ մարդու վրա մեծ տպավորություն էր գործում: Յուրաքանչյուր ինստիտուտում աշխատում էր 200-300 մարդ, դրանով իսկ ավելի շատ թեթեւացնելով հանրապետության զբաղվածության պրոբլեմը, քան առաջ շարժելով գիտությունը: Միութենական կենտրոնացված ֆինանսավորման առկայության պայմաններում ամենեւին էլ հոգ չէր, որ այդ ինստիտուտների բաժինները, լաբորատորիաները եւ նույնիսկ թեմաները կրկնում են իրար: Կասկած չկա, որ նույն վիճակում էին նաեւ ԳԱԱ-ի կառույցները, սակայն ագրոգիտության կառույցը նման էր ճարտարապետությունից եւ սեյսմակայունությունից հեռու այն շենքին, որին տարբեր ժամանակներում արհեստականորեն ինչ-որ բան ավելացվել է: Արդյունքում 1990 թ. ունեինք մի անտրամաբանական, անճոռնի կառույց, որն ուր որ է փլվելու էր: Երբ վրա հասավ Խորհրդային Միության փլուզումը, միանգամից ջրի երես դուրս եկավ այդ լճացվածության ծծմբաջրածինը: Արհեստականորեն ստեղծված բաժիններն ակնթարթորեն վերացան, որովհետեւ նրանք միշտ էլ ավելորդ էին: Այսօր արդեն այդ ինստիտուտներում մնացել է ողջ անձնակազմի ընդամենը 20 տոկոսը: 80 տոկոսը մահացել, հեռացել եւ կրճատվել է: Առաջ են եկել հսկայական շենքային դատարկ տարածություններ, թալանվել, ժանգոտվել եւ ոչնչանում են թանկարժեք լաբորատոր սարքավորումներ, աշխատակիցներից հիմնականում մնացել են թոշակառուները, երիտասարդներ չեն գալիս (չեն էլ ընդունում), հետազոտությունների մեծ մասը սառեցված է, գիտափորձեր եւ անալիզներ գրեթե չեն կատարվում, շատ տեղերում խափանված է ջրա- եւ էներգամատակարարումը, ահռելի շենքերն այլեւս չեն վերանորոգվում, չի մշակվում նաեւ գիտափորձնական եւ արտադրական հողատարածքների մեծ մասը, աշխատավարձ չկա նույնիսկ այդ 20 տոկոսին: Միակ փաստականությունն այստեղ այն է, որ ագրոգիտությունը «մեծահոգաբար» թողնված է բնական մահվան ընթացքին: Ամեն անգամ հանդիպելով մի հայտնի գիտնականի (որը ԳԱԱ անդամ է), միշտ հարցնում եմ ինչպես են ձեր գործերը, միշտ էլ ստանում եմ նույն պատասխանը. «Ինստիտուտում միայն պատերն են մնացել»: Նույն պատկերն է նաեւ մյուս ինստիտուտներում: Ինստիտուտների անվանմանը համապատասխան մասնագիտական որեւէ լաբորատոր անալիզ վաղուց չի կատարվում:

Բավականին ստույգ հաշվարկներով լճացման տարիներին ագրոնոմիական գիտության կոլեկտիվների անձնակազմերից արդյունավետ աշխատում էր ընդամենը 15-20 տոկոսը, մնացածը օր էին մթնեցնում եւ միանման աշխատավարձ ստանում: Եվ եթե նույնիսկ Խորհրդային Միությունը չփլուզվեր, ապա միեւնույն է, այսպես շարունակելն այլեւս անհնար էր: Ներկայիս 20 տոկոս անձնակազմի պարագայում էլ մոտ կեսը կազմում է վարչակազմը: Այսինքն վարչակազմերը գրեթե չեն կրճատվել: Թե ի՞նչ են անում եւ ո՞ւմ են ղեկավարում կամ սպասարկում նրանք, պարզ չէ: Իսկ 1993 թ.-ից գյուղնախարարությունը խոսում է այդ ոլորտի գիտության բարեփոխումների մասին եւ մինչ այսօր ոչինչ չկա: Չի էլ կարող լինել, որովհետեւ բարեփոխում իրականացնողները գիտության ոլորտից, մեղմ ասած, տեղեկություն չունեն:

«Բարեփոխումն» այսօր նույնպես իրականացնում են գիտական եւ նախկին կուսակցական բյուրոկրատները, որոնք ոչ լաբորատորիա են մտել եւ ոչ էլ դաշտ դուրս եկել: Նրանց գլխավոր մոտեցումն իրենց աթոռի պաշտպանությունն է, այսինքն՝ յուրաքանչյուր ինստիտուտի վարչակազմ աշխատում է պահպանել նույն կառուցվածքը, թեկուզ այնտեղ մնա 10 կամ 5 գիտաշխատող: Ի դեպ, Համաշխարհային բանկի (որը իբր թե պետք է վարկավորի Հայաստանի ագրոգիտությունը) փորձագետները վաղուց ավարտել են մեր գիտական կառույցների հետազոտությունը: Նրանք ինստիտուտների տնօրենների եւ նախարարության պատասխանատուների ձեռքից պատրաստի ստացել են կատարված հետազոտությունների արդյունքները, ամբողջ կառույցի մանրամասները մինչեւ վերջին գութանը եւ լաբորատոր թերմոստատը, թեմաները, նպատակները, հեղինակների բոլոր տվյալները եւ այլն, սակայն ֆինանսավորում չկա եւ ինձ թվում է, չի էլ լինելու: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ փորձագետները զարմացած են, որ այս փոքրիկ հանրապետության միայն գյուղատնտեսության (որն ունի ընդամենը 570 հազար հա մշակովի հողատարածություն, որից 200 հազարը դուրս է եկել շրջանառությունից) ոլորտում կան այնքան գ/հ ինստիտուտներ, որքան նույնիսկ շատ եվրոպական երկրներում չկան: Ըստ նրանց, այդ կառույցները մեզ համար անհամաչափ շռայլություն են եւ մեր հնարավորություններին ամենեւին չեն համապատասխանում: Այս մտքի հետ ես միանշանակորեն համամիտ եմ: Ուստի նրանք առաջարկում են միավորել այդ կառույցներն ընդամենը մեկ գիտական կենտրոնում համապատասխան բաժիններով, որպեսզի իրենք էլ կարողանան նպատակային ֆինանսավորում իրականացնել: Ահա այստեղ է, որ խոփը դեմ է առնում քարին, որովհետեւ ակնհայտ է, որ այդ «անփորձ» փորձագետները ոտնձգություններ են կատարում մեր «սուրբ» ղեկավարների նկատմամբ եւ ուզում են նրանց տակից հանել փափուկ աթոռները, իսկ մերոնք էլ հո այդքան միամիտ չեն, որ հեշտությամբ զիջեն նրանց:

Քաջատեղյակ լինելով այս ամբողջ անցուդարձին, ուղիղ մեկ տարի առաջ եւ այս տարվա հունիսի սկզբին հանդիպելով գյուղփոխնախարար Իշխան Մարտիրոսյանին (որն, ի դեպ, գիտության մասի պատասխանատուն է), առաջարկեցի կառուցվածքային փոփոխություններ կատարելուց առաջ կազմակերպել ոլորտի գիտաշխատողների կոնֆերանս, որպեսզի միացյալ ուժերով քննարկենք այդ հարցերը: Ոլորտ, որն ունի իր գիտությունների ակադեմիան (ԳԳԱ): Պրն Մարտիրոսյանը համաձայնեց եւ խոստացավ այդ մասին տեղյակ պահել նախարարին: Սակայն բանից պարզվում է, որ նախարար Վ. Մովսիսյանը մերժել է այդ նախաձեռնությունը (որը նաեւ բոլորիս իրավունքն է) եւ «բարեփոխման» ամբողջ ծրագիրը կառուցել տնօրենների խնդրանքների եւ նախարարության չինովնիկների խորհուրդներով: Իսկ իրականում բուն հետազոտությունների իրականացնողները, ինչպես միշտ, հիմա էլ մնում են անհայտ զինվորներ, որոնց կարծիքը միշտ էլ արհամարհվել է: Կարծես մեր ժողովրդին քիչ էր տխրահռչակ Աշոտ Սաֆարյանի եւ Աշոտ Բլեյանի կողմից իրագործված «բարեփոխումներն» արդյունաբերության եւ կրթության բնագավառներում, որտեղ հաշվի չառնվեցին ոչ բանվորական կոլեկտիվների եւ ոչ էլ ուսուցիչների կարծիքները, իսկ թե ինչ արդյունքի հասանք բոլորիս պարզ է:

Բյուրոկրատիան բոլոր երկրներում ահավոր երեւույթ է, իսկ հայկական բյուրոկրատիան երեւի թե նրա վատթարագույն ձեւերից է, որովհետեւ հայ բյուրոկրատն իրենից պաշտոնով ներքեւինին մարդ չի համարում, վախկոտ է եւ բացարձակապես զուրկ ներքին ազատությունից: Ինստիտուտների տնօրեններից յուրաքանչյուրը հերթով մտել է նախարարի մոտ եւ համոզել, որ իր ինստիտուտը (ասել է թե իր աթոռը) շատ կարեւոր է եւ պետք է մնա: Այս կոնսպիրացված գործողությունների արդյունքում ներկա կառույցը չնչին փոփոխություններով (այսպես կոչված 6 գիտական կենտրոններ իրենց վարչակազմերով եւ գիտության հետ ոչ մի կապ չունեցող ատրիբուտներով) արդեն հանձնվել է Սահմանադրական դատարան, որից հետո երեւի կմտնի ուժ եւ հետո էլ ո՞ւր հայտնի չէ:

Համոզված եմ, որ ագրոգիտության զարգացման տեղաշարժ այդ «բարեփոխումից» հետո ոչ միայն չի լինի, այլեւ կշարունակվի այդ կառույցի քայքայումը, քանի դեռ լճացված համակարգը կառուցվածքային եւ գաղափարափիլիսոփայական փոփոխության չի ենթարկվում: Հին իմաստությունն ասում է՝ ճշմարտությունը ծնվում է բանավեճում: Բայց, ցավոք սրտի, մեր նախարարները ոչ միայն բանավիճել, այլ նաեւ լսել չեն սիրում: Հաշվի առնելով այս տխուր իրողությունը, ստիպված եմ մամուլի միջոցով առաջարկել ագրոգիտության բարեփոխման մի տարբերակ, որն իմ մեջ ձեւավորվել էր դեռեւս 15-20 տարի առաջ եւ որտեղ հաշվի են առնված հետազոտվող օբյեկտների պրոֆիլը, լաբորատոր սարքավորումների ունիվերսալությունը, կադրերի եւ գիտական խորհուրդների մասնագիտական ուղղությունը եւ այլն:

Գյուղատնտեսական ուսումնական ակադեմիայից բացի, ագրոհամակարգի գիտական կառույցները միավորվում են 3 գիտահետազոտական ինստիտուտների մեջ.

1. Հող, ջուր, բույս ուսումնասիրության օբյեկտ ունեցող բոլոր մասնագիտությունների գծով, քիմիական անալիզների կենտրոնացված լաբորատորիայով:

2. Անասնաբուծություն, անասնաբուժություն, մեղվաբուծություն, շերամ եւ այլն իրենց համապատասխան բաժիններով:

3. Հացի, պարենի եւ զանազան մթերքների, այդ թվում նաեւ գինու, կոնյակի, պահածոների արտադրության տեխնոլոգիական գ/հ ինստիտուտ: Գյուղէկոնոմիկայի ինստիտուտը պետք է մտնի գյուղակադեմիայի համապատասխան ամբիոնի մեջ որպես պրոբլեմային լաբորատորիա: Նման կառույցներում չափազանց արդյունավետ կլինի նաեւ ուսանողների վերապատրաստումը եւ մասնագիտացումը:

Այս փոփոխություններից հետո ազատվում են ահռելի շենքային տարածքներ, կրճատվում վարչարարությամբ զբաղվածների թիվը, արդյունավետ են օգտագործվում ջուրը, հոսանքը, վառելիքը, մեքենաները, լաբորատոր սարքերը, փորձնական դաշտերը եւ այլն: Բարձրանում է աշխատակիցների աշխատավարձը:

Բազմաթիվ այլ ապացույցներով կարելի է հիմնավորել այս տարբերակի առավելությունները: Այսօրվա բարեփոխումները կատարվելու են հանուն Հայաստանի ապագայի եւ եկող սերունդների, եւ նրա հիմքում պետք է լինի պետական մտածողությունը եւ ոչ թե այս կամ այն անհատի անձնական շահերը եւ կամայականությունը, ինչպես եղել է 70 տարի շարունակ:

ՎՅԱՉԵՍԼԱՎ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Աղքատության «պտուղները»՝ լքված երեխաներ

Ջինիշյան հիմնադրամն աջակցում է նորածինների բուժմանը

Առողջապահությունը ժամանակակից Հայաստանի ամենախոցելի բնագավառներից է, մանկաբուժությունը՝ թերեւս առողջապահության ոլորտի ամենախոցելի օղակը, քանզի վճարովի ծառայությունների ինստիտուտը, որ կիրառվում է բժշկության այլ օղակներում, այստեղ որակ չի կազմում, մանկաբույժի հիրավի պարտավորեցնող կոչումն էլ թույլ չի տալիս երեխայի բուժման համար կանխիկ դրամ պահանջել այստեղից բխող նյութական խթաններով: Երեւանի թիվ 1 մանկական հիվանդանոցի նորածինների պաթոլոգիայի բաժանմունքն, օրինակ, «լարախաղացի» ջանքեր է գործադրում բյուջետային ֆինանսավորման «թշվառությունը» մարդասիրական օգնության լծակներով հավասարակշռելու համար:

Հետերկրաշարժային տարիների համեմատ այստեղ շատ բան է փոխվել: Ծնելիության էական անկման պատճառով փոքրիկ հիվանդների թիվը կրկնակի պակասել է: Եթե նախկինում գործում էին հասուն եւ վաղաժամ ծնված (անհաս) նորածինների բաժանմունքներ համապատասխանաբար 40 եւ 60 մահճակալով, ապա 1997 թ.-ին դրանք թերբեռնվածության պատճառով միացվել են, եւ այսօր մահճակալների թիվը կրկնակի պակաս է՝ 50 մահճակալ, որոնցից 12-ը վերակենդանացման բաժնում: Պաթոլոգիայի բաժնի 38 տեղերն էլ, Նունե Կարապետյանի խոսքերով, կիսով չափ թափուր են: Ցավալի է բաժանմունքի վարիչի այն դիտարկումն, ըստ որի տարբեր պաթոլոգիաներով այստեղ բերված նորածինների շարքում վտանգավոր մեծամասնություն են կազմում անմայր (լքված) երեխաները, որոնց թիվը մոտ 3 անգամ գերազանցում է «ընտանիքավորների» թվին: Մոռացված փոքրիկներ, որոնց առողջությունը հետաքրքրում է երեւի թե միայն գրեթե հասարակական կարգով այստեղ աշխատող բուժանձնակազմին (բժիշկների թիվը հասնում է 10-ի, որոնց մեծամասնությունն աշխատում է կես դրույքով, վաստակելով ամիսը... 2500 դրամ): «Ծնողների խնամքից զրկված այդ փոքրիկները զուրկ են մնում ուշադրությունից, որքան էլ երբեմն մեր գրպանից փորձում ենք պահել նրանց անհրաժեշտ սննդով ու դեղորայքով: Բարեբախտաբար, 1997 թ. օգոստոսից մեզ օգնության հասավ Ջինիշյան հիմնադրամը: Տնօրենը՝ Արմինե Ժամկոչյան, արագ արձագանքեց օգնելու մեր խնդրանքին, եկավ, տեսավ մեր տխուր վիճակը (սպիտակեղենը գորշ գույնի էր, պատառոտված, խորհրդային շրջանից մնացածը բացարձակորեն չէր թարմացվել): Սկսեցին օգնել. նախ, լվացքի փոշի տվեցին, որի միջոցով կարգի բերեցինք բաժանմունքը, հետո ամեն ամիս սկսեցին դեղորայք հատկացնել: Եթե մինչ այդ ծնողներից կամ պետությունից ստացված սուղ դեղամիջոցների մի մասն օգտագործում էինք լքվածներին բուժելու համար, ապա այսօր հակառակն է. Ջինիշյան հիմնադրամի օգնությունից բաժին ենք հանում մյուսներին: Ստանում ենք ամեն ինչ՝ հեղուկներ, ներարկիչներ, մանկական սնունդ եւ տակաշորեր: Խիստ երախտապարտ ենք», ասում է Ն. Կարապետյանը:

Բաժանմունքը մանկական սնունդ է ստանում նաեւ Ազնավուրի հիմնադրամից, եւ առնվազն մինչեւ տարեվերջ հիվանդ նորածինները եւ բուժանձնակազմը գոնե այդ առումով դժվարություններ չեն ունենա (պայմանագրերը լրանում են 1998-ի վերջին): Հետո՞: «Աստված մեծ է, մի բան կանենք», ժպտալով ասես ինքն իրեն հուսադրում է երիտասարդ եւ համակրելի զրուցակցուհիս:

Բաժանմունքում կարելի է հանդիպել ամենատարբեր պաթոլոգիաներ ունեցող երեխաների. ներարգանդային տարբեր վարակներ, որ հիմնականում մայրերի եւ տեղամասային բժիշկների անբավարար հետեւողականության հետեւանք են, թթվածնային քաղցով, ավելի հազվադեպ Դաունի (մտավոր թերզարգացման) հիվանդությամբ, աճի տարբեր արատներով ծնված երեխաներ: Հետաքրքիր է, որ, Ն. Կարապետյանի դիտարկումներով, բնածին արատներ ունեցող երեխաների տոկոսը նվազել է («Սատանայի ականջը խուլ», ասում է նա), ինչը, թերեւս, անառողջ տնտեսության արդյունաբերական հսկաների կաթվածահար վիճակի ուղղակի հետեւանքն է (չկա չարիք առանց բարիքի): Մահացության տոկոսը ցածր է. «Յուրաքանչյուր երեխայի վրա դողում ենք», պարզաբանում է զրուցակցուհիս: Երեխաների մեծ մասը հիվանդանոցից հեռանում է լիակատար առողջ, մյուսները՝ բարելավված վիճակում: Բուժումը, սակայն, բարդանում է վերջերս ծննդատներում արմատացած շտապողականության պատճառով. եթե նախկինում երեխաները դուրս էին գրվում միանգամայն առողջ, ապա այսօր նրանց շտապում են ուղարկել տուն, որտեղից բավական ծանր վիճակում բերվում են այստեղ կրկնակի ջանքեր եւ ծախսեր պահանջելով:

Գործարար շրջանակների ուշադրությունը հրավիրելով բարեգործական այսօրինակ դրսեւորումների վրա, որ սովորաբար կապված չեն մեծ գումարների հետ (Ջինիշյան հիմնադրամի օգնությունը նորածինների բաժանմունքին ամիսը 300-400 դոլարի «պատմություն» է), ուզում եմ ավարտել Նունե Կարապետյանի խոսքերով. «Չէ՞ որ շքեղ խանութների, ռեստորանների կողքին աղքատության անդունդ կա, որի հետեւանքը նաեւ այս լքված երեխաներն են»:

ԱՆԱԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Նավթային շահը ճնշում է

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ.- Ամերիկայի հայկական համագումարի տնօրենների խորհրդի նախագահ Վան Գրիգորյանը հուլիսի 8-ին Սենատի ենթահանձնաժողովից պահանջեց Կասպից տարածաշրջանում Միացյալ Նահանգների քաղաքականությունը չհիմնել տարածաշրջանի նավթի պաշարների չափազանցված տվյալների վրա:

Միջազգային տնտեսական քաղաքականության, արտահանման եւ առեւտրի հարցերով Սենատի արտաքին հարաբերությունների ենթահանձնաժողովում ունեցած ելույթում Վան Գրիգորյանը նշեց, որ նման քաղաքականությունը, եթե այդպիսին վարվի, դուրս է գալիս Մ. Նահանգների արտաքին քաղաքականության ավանդական նպատակների սահմաններից, որոնք ներառում են ժողովրդավարության հաստատում, օրենքի իշխանություն, շուկայական տնտեսության եւ քաղաքացիական հասարակության զարգացում: «Դա հատկապես մտահոգիչ է զարգացող Կովկասյան տարածաշրջանում, որտեղ նավթային քաղաքականությունը վարվում է տարածաշրջանի կայունության հաշվին եւ վտանգի է ենթարկում որպես անկողմնակալ միջնորդի Մ. Նահանգների դերը», ասաց նա:

Կովկասյան տարածաշրջանի նավթի պաշարների տվյալները վերջերս հարցականի տակ դրվեցին: «Մ. Նահանգների կառավարության քաղաքականության հարցում սկզբում շփոթմունք առաջացրին, ինչպես այժմ գիտենք, Կասպից նավթի պաշարների մասին խիստ չափազանցված զեկույցները, որտեղ այդ պաշարները ներկայացված էին որպես Պարսից ծոցի կամ որեւէ այլ տեղ արդեն իսկ հաստատված նավթի պաշարների ռազմավարական այլընտրանք», ասաց Գրիգորյանը:

Գրիգորյանը կեղծ անվանեց նախկինում արված հայտարարությունները, թե Կասպից ծովի նավթի պաշարները գերազանցում են 200 մլրդ բարելը: Ըստ Հյուստոնի Baker Institute-ի, Լոնդոնի Ռազմավարական հետազոտությունների միջազգային ինստիտուտի եւ Ժնեւի Petro Consultants-ի նոր զեկույցների, նավթի պաշարները մոտավոր հաշվարկներով կազմում են 15-30 մլրդ բարել, եւ այս հաշվարկները եւս հարցական են, քանզի մասամբ հիմնված են սովետական ժամանակաշրջանի տվյալների վրա:

Ենթահանձնաժողովի բարձրագույն աստիճան ունեցող անդամ, սենատոր Փոլ Սարբանեսը (դեմոկրատական Մերիլենդից), բացելով մտքերի փոխանակումը, պաշտպանեց Գրիգորյանի տեսակետը: Նա իր մտահոգությունը հայտնեց առ այն, որ տարածաշրջանի նավթի եւ գազի պաշարների ԱՄՆ-ի նախագրավումը ստվեր է գցում Մ. Նահանգների հիմնական արժեքների վրա, ինչպիսիք են մարդու իրավունքների հարգումը, ժողովրդավարությունն ու օրենքի իշխանությունը: «Արժեքները պետք է լինեն առաջնային եւ ոչ թե երկրորդական», ասաց Սարբանեսը եւ ավելացրեց. «Մետաքսի ճանապարհի» ռազմավարական ակտի մի լրացումը կլինի այն վերանվանել Նավթի եւ գազի շահի օրինագիծ»:

Սենատի ենթահանձնաժողովում ելույթ ունեցան նաեւ տարածաշրջանի մի շարք առաջատար փորձագետներ ու մասնագետներ, որոնց թվում էին Եվրոպայի եւ Կանադայի հարցերով պետքարտուղարի օգնական Մարկ Գրոսմանը, նորանկախ պետությունների հարցերով պետքարտուղարի հատուկ խորհրդական Ստեֆան Սեստանովիչը, անցյալում ազգային անվտանգության հարցերով Նախագահ Բուշի խորհրդական, իսկ ներկայումս Կասպից ծովի նավթի պաշարների խորհրդատու Ռազմավարական եւ միջազգային հետազոտությունների կենտրոնի խորհրդական Զբիգնեւ Բժեզինսկին եւ Միջազգային խաղաղության Կարնեգիի հիմնադրամից (Carnegie Endowment for International Peace) դոկտոր Մարթա Բրիլ Օլքոթը:

Հուլիսի 8-ի ունկնդրումները, որոնք նախատեսված էին հունիսի 17-ին, 1998 թ. «Մետաքսի ճանապարհի» ռազմավարական ակտի (S. 1344) ավելի լայն քննարկումների մի մասն են կազմում: Հունիսի 23-ին Սենատի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովը 10 հանրապետական կողմ եւ 8 դեմոկրատական դեմ քվեարկությամբ հաստատեց սույն օրինագիծը:

Օրենքի ուժ ստանալու դեպքում, S. 1344 օրինագիծը կվերացնի Ադրբեջանի կառավարությանն օգնություն տրամադրելու ներկայումս գործող արգելքը, այդ երկրին պարգեւատրելով 9 տարի շարունակվող Հայաստանի շրջափակման, ինչպես նաեւ Մ. Նահանգների օրենքին, միջազգային օրենքին եւ իր կողմից ստանձնած Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) պարտավորություններին չհամապատասխանելու համար:

«Խելամիտ չէ վերացնել 907 տարբերությունը հատկապես այս պահին: Հոկտեմբերին Ադրբեջանում կկայանան նախագահական ընտրություններ: Պետք է ապահովել, որպեսզի դրանք լինեն ազատ եւ արդար», ասաց Սարբանեսը: «907 տարբերության վերացումը սխալ կլիներ, քանզի Ադրբեջանը որեւէ միջոց չի ձեռնարկել դադարեցնելու Հայաստանի շրջափակումը, ինչպես դա պահանջվում է Մ. Նահանգների օրենքով: Շրջափակման փաստն ինքնին զայրացուցիչ է: Հնարավոր չէ տարածաշրջանում հաստատել համագործակցություն, եթե շրջափակումը շարունակվում է: Տնտեսական առումով այն չափազանց ծանր ազդեցություն է թողել Հայաստանի վրա»:

Վարչակազմի պաշտոնյաներ Գրոսմանը եւ Սեստանովիչը կրկին ներկայացրին իրենց դիրքորոշումը՝ Ազատության աջակցության օրենքի 907 տարբերությունը պետք է վերացվի: Պատասխանելով սենատոր Չակ Հագելի (հանրապետական Նեբրասկայից) հարցին՝ արդյոք որեւէ առաջընթաց նկատվո՞ւմ է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության խաղաղ բանակցություններում, հատուկ խորհրդական Սեստանովիչն ասաց. «Ոչ մեծ»: Նա ավելացրեց նաեւ, որ ԵԱՀԿ-ի ներկայացուցիչներն այս ամսվա վերջում կմեկնեն տարածաշրջան՝ պարզելու, թե ինչպիսի՞ ազդեցություն կունենա բանակցային գործընթացի վրա Ղարաբաղյան հարցի կարգավորման վերաբերյալ վերջերս Հայաստանի դիրքորոշման փոփոխումը, արդյոք դա կբարդացնի՞, թե՞ կարագացնի հակամարտության կարգավորումը:

Ըստ հատուկ խորհրդական Սեստանովիչի՝ «հակամարտության կարգավորումը կնպաստի որ Հայաստանը շահի տարածաշրջանի տնտեսական զարգացումից»:

Եվրոպայի եւ Կանադայի հարցերով պետքարտուղարի օգնական Մարկ Գրոսմանը նշեց «Մենք ցանկանում ենք, որ տարածաշրջանի պետությունները մեկը մյուսի հետ ավելի սերտորեն աշխատեն: Տարածաշրջանում կան լուրջ խոչընդոտներ, որոնք սահմանափակում են բիզնեսի զարգացումը: Գոյություն ունեն զգալի [illegible]»:

Իր ելույթում Զբիգնեւ Բժեզինսկին ասաց, որ ինքը ընդունում է վարչակազմի տեսակետը. 907 տարբերությունն օգտակար չէ, քանզի Մ. Նահանգներին դնում է բարդ հարցի մի կողմը, որի լուծումն ավելի հավանական է, եթե մենք լինենք անկողմնակալ»: Բժեզինսկին չպատասխանեց սենատոր Սարբանեսի հարցին, թե ինչպես տարածաշրջանում կարող է հաստատվել երկարատեւ կայունություն, եթե Ադրբեջանը վերահսկվում է ուժ գործադրող դիկտատորի կողմից:

Դոկտոր Մարթա Օլքոթն իր ելույթում ասաց հետեւյալը. «Մ. Նահանգների տեսական գործիչների վարքագիծը ճիշտ հակառակն է: Էներգետիկորեն հարուստ երկրների նախագահներն այժմ ցանկալի պաշտոնական այցելուներ են Վաշինգտոնում, չնայած այդ երկրներում տիրող ոչ դեմոկրատական վարչակարգերին»:

«Միացյալ Նահանգների քաղաքական եւ տնտեսական շահերը կարող են վերջանալ նրանով, որ մենք միանգամայն բարձր կվճարենք ամերիկյան սկզբունքները զիջելու համար, որոնք ներառում են մաքուր կառավարում, ազնիվ խաղ եւ մարդու իրավունքների հարգում», ասաց համագումարի նախագահ Գրիգորյանը: «Հնարավոր է, որ ԱՄՆ-ի ազդեցությունը տարածաշրջանում առաջացնի տեղացիների վրդովմունքն ու զայրույթը, երբ կառավարությունները կհասկանան, որ Մ. Նահանգների պաշտոնյաները, ում նրանք մեկ անգամ վստահել են որպես անկողմնակալ միջնորդների, այժմ աշխատում են նավթային ընկերությունների համար»:

Գրիգորյանը նշեց նաեւ, որ անցյալում շատերը տարածաշրջանում ընդունում էին առաջարկություններ, որոնք անընդունելի կլինեին, հաշվի առնելով տարածաշրջանում տիրող իրականությունը, քանզի դրանք արել էր ԱՄՆ-ի հատուկ դեսպան Ջեկ Մարեսկան: «Պատկերացրեք, թե ինչպես արձագանքեց տարածաշրջանը, երբ դեսպան Մարեսկան թողնելով կառավարության իր պաշտոնը, աշխատեց խոշորագույն նավթային ընկերություններից մեկում պաշտպանելով Ադրբեջանի բարեհաճության շահումը», շարունակեց Գրիգորյանը:

Գրիգորյանը հիշեցրեց սենատորներին, որ Բուշի վարչակազմը եւ երկկուսակցական Կոնգրեսը պաշտպանեցին 907 տարբերությունը, որպես «զայրացուցիչ վարքագծի հիմնավոր եւ սկզբունքային պատասխան»: «Այնուամենայնիվ, հեռանալով կառավարությունում իր աշխատանքից, 907 տարբերության բանակցությունների պատասխանատու Ռիչարդ Արմիթիջը միացավ վարչակազմի այլ պաշտոնյաներին եռանդուն պաշտպանելով 907-ի վերացումը: Օրենքը պահպանելու փոխարեն, նախորդ եւ ներկայիս վարչակազմն աշխատում է անուշադրության մատնել, միաժամանակ խոստանալով Ադրբեջանին, որ Կոնգրեսը կվերացնի այն»:

Գրիգորյանը հայտարարեց որ նման վարքագիծը կբերի ժողովրդավարական իրավական, քաղաքական եւ տնտեսական նպատակներից ԱՄՆ-ի քաղաքականության շեղման դեպի կարճաժամկետ ֆինանսական շահերի: [illegible] Մ. Նահանգների հնարավորությունները:

ԱԶԳ-ի վաշինգտոնյան գրասենյակ

ԿԻՊՐՈՍ

Եվրոպացի մասնագետը ստուգում է Մակարավանքը

Մշակութային արժեքների պահպանման եվրոպական խորհրդի ներկայացուցիչը թաքուն այցելել է դեպի Կիպրոսի հյուսիսային գրավյալ տարածքները պարզելու, թե ինչ աստիճանի է վնասված Կիրենիա լեռնաշղթայի հյուսիսային մասում գտնվող 10-րդ դարի հայկական Սբ. Մակար վանքը, գրում է Նիկոսիայից մեր հատուկ թղթակից եւ «Սայփրըս Ուիքլի» թերթի հրատարակիչ Ջորջ Տեր Բարթողը: Անգլերեն լեզվով հրատարակվող շաբաթաթերթի ստրասբուրգյան թղթակցի հետ ունեցած հարցազրույցում Պոլ Սթեյսը նշել է, որ ինքը հատկապես հետաքրքրվել է Մակարավանքով եւ նույն ուղղափառ եկեղեցու մի քանի վանքերով, որոնք 1974 թվից սկսած, երբ թուրքական զորքերը զավթեցին Կիպրոսի հյուսիսային մասը, ենթարկվել են անասելի սրբապղծությունների ու ավերումների: Նա շեշտել է, որ հակառակ թուրքական իշխանավորների այն

պնդումներին, որ հյուրանոց վերածելու ծրագրերից հրաժարվել են, Մակարավանքում զգալի շինարարական աշխատանքներ են տեղի ունենում: «Մի այլ վայրում մեկ ուրիշ եկեղեցի մզկիթի է վերածվել, իսկ մի երրորդում պատմական արժեք ներկայացնող գերեզմանաքարերը դարձել են զբոսաշրջային ամանեղեն», ասել է նա:

Սթեյսը Կիպրոս է այցելել վերոհիշյալ խորհրդի նախագահուհի տկն Լենի Ֆիշերի տված հատուկ լիազորություններով՝ ստուգելու Հայաստանի Ազգային ժողովի նախագահ Խոսրով Հարությունյանի ներկայացրած բողոքը, որ մի շարք հայկական պատմական եւ կրոնական հուշարձաններ ենթարկվում են ավերման, սրբապղծության եւ կամայական վերաշինությունների: Ըստ թուրք-կիպրական «Կիպրիս» օրաթերթի փետրվարյան տվյալների, Մակարավանքը դառնալու է հյուրանոց: «Ես բոլորովին չեմ ցանկանում առնչվել Կիպրոսի քաղաքական խնդիրներին: Իմ մոտեցումը զուտ պատմական, մշակութային եւ հնաբանական բնույթի է: Իմ աշխատանքի գլխավոր նպատակը հարգանքն է նմանօրինակ հուշարձանների նկատմամբ՝ որպես մարդկության անցյալի եւ քաղաքակրթության փաստերի, լինեն դրանք հայկական, հունական թե թուրքական», ասել է նա:

Իր այցելությունները նա կատարել է հմուտ հնագետների ուղեկցությամբ: «Ինչ-որ մի բան կառուցելու ծրագիրն ակնհայտ է այնտեղ, քանի որ կամարակապ սրահի քանդված պատերն ու առաստաղը վերանորոգված էին», նշել է նա ավելացնելով. «Ճիշտ է Կիպրոսի թուրք իշխանավորները ժխտում են, որ հյուրանոց է կառուցվելու, բայց փաստ է, որ ինչ-որ մի գործարար իր տնօրինության տակ է վերցրել պատմական այդ կառույցը: Նրա անունը կհրապարակվի իմ զեկուցման մեջ»:

Մշակութային արժեքների պահպանման հանձնախմբի անդամ, կիպրացի խորհրդարանական Թակիս Հաջի Դիմիտրիուն զարմանք է հայտնել, թե ինչու իր բելգիացի գործընկերը՝ Պոլ Սթեյսը չի նախազգուշացրել կիպրական իշխանություններին իր այցելության մասին: Այդ առիթով Սթեյսը բացատրել է, թե ցանկացել է այդ վայրերը այցելել առանց ինքնությունը բացահայտելու, որպեսզի կարողանա ավելի ճշգրիտ գնահատական տալ:

Սթեյսի նախնական տվյալները արդեն իսկ ուսումնասիրվում են, իսկ վերջնական զեկուցագիրը ներկայացվելուց հետո, ըստ բրիտանացի լիբերալ լորդ Ռասել Ջոնստոնի հավաստիացումների, մանրամասն ու համակողմանի քննարկումներ կանցկացվեն Ստրասբուրգում, հավանաբար ամառվա վերջում կայանալիք ժողովի ընթացքում:

Մինչ այդ ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեայում Կիպրոսի մշտական ներկայացուցիչ՝ դեսպան Սոտոս Զախեոսը իր նամակ շրջաբերականում, անդրադառնալով վանքը հյուրանոցային համալիրի վերածելու հարցին, նշել է, որ «դա 1954 թվին ստորագրված մշակութային հուշարձանների պահպանության կոնվենցիայի կոպիտ խախտում է եւ անուղղելի վնաս կհասցնի ոչ միայն հայ ժողովրդին եւ եկեղեցուն, այլ նաեւ Կիպրոսի պատմական եւ մշակութային նկարագրին»:

ՇՐՋԱՆ

Ռուսական կողմը ավարտին կհասցնի Բուշերի ատոմակայանի կառուցումը

ՄՈՍԿՎԱ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՌԴ ատոմային էներգիայի նախարար Եվգենի Ադամովն ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին տված հարցազրույցում հայտարարել է, որ Ռուսաստանը կավարտի Իրանի Բուշեր քաղաքի շրջանում ատոմային էլեկտրակայանի շինարարությունը: «Մենք ունենք պայմանագիր: Պետք է ավարտենք Բուշերի ատոմակայանի շինարարությունը, եւ մենք այդ պայմանագիրը կկատարենք»: Ատոմային էներգիայի նախարարության ղեկավարը հիշեցրել է, որ նախագծի իրագործմանը ենթադրվում էր Ուկրաինայի մասնակցությունը, որը պետք է մատակարարեր խողովակագեներատորային մասի տարրերը: «Սակայն քաղաքական նկատառումներով Ուկրաինային հարկադրեցին հրաժարվել: Մենք կատարողին փոխարինեցինք Լենինգրադի մետաղագործական գործարանով: Դա իրանցիներին հնարավորություն կընձեռի ունենալու ավելի մեծ հզորություն, քան նրանք կունենային ուկրաինացիների հետ», ասել է նախարարը:

3,9 բալանոց նոր երկրաշարժ Ադանայում

ԱՆԿԱՐԱ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Թուրքիայի հարավ-արեւելքում գտնվող Ադանայի նահանգում այսօր առավոտյան տեղական ժամանակով ժամը 6.30-ին տեղի է ունեցել ըստ Ռիխտերի սանդղակի 3,9 բալ ուժգնության երկրաշարժ: [illegible] Հունիսի 27-ին Ադանայում տեղի էր ունեցել ըստ Ռիխտերի սանդղակի 6,3 բալ ուժգնության երկրաշարժ, որի հետեւանքով զոհվել էր 145 [illegible] մարդ: Հուլիսի 4-ին նույն տեղում գրանցվել էր 5,1 բալ ուժգնության երկրաշարժ, [illegible] Ընդհանուր առմամբ, հունիսի 27-ից [illegible] թիվը հասել է 102-ի:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Ճեմարանի վեցերորդ դասարանն ավարտել, ամառվա արձակուրդներին գնացել էի գյուղ: Օգոստոսի վերջերին էր, խաղողի բերքահավաքի լավ ժամանակը: Մի խումբ պատանիներ՝ իմ դպրոցական ու մանկության խաղակից ընկերները, մի կիրակի առավոտյան եկան մեր տուն եւ եւ առաջարկեցին գնալ Արփա-չայ (սա Արփա գետն է, չխառնել Ախուրյան գետի հետ - Խ. Ս.) ձուկ բռնելու, առօրյա դարդը քեֆի մեջ քամուն տալու: Մշտականաչ թավիշ գորգ էր փռված Հարսնաղբյուրի շուրջը, թավագանգուր լացող ուռիների տակ, արծաթյա զնգոցը: Արձագանքը կրկնեց հիացմունքի այդ կանչը ժայռե զրահ հագած լեռներում:

- Գալով Դարալագյազ, այսպես կոչված լուսավոր վայրերից կտրված այս լեռնաշխարհը,- հազիվ լսելի ձայնով սկսեց Իսահակյանը,- ամեն բան կսպասեի այստեղ, բացի իմ «երգերը» լսելուց: Որպես բանաստեղծ, ես իմ մտքերը, զգացմունքները խոսքերով արտահայտելու վարպետ եմ կարծես, բայց այս րոպեիս այնպես զգացված եմ, որ բառերը կորել են կրծքիս տակ լեռնացած հույզերի ալիքների մեջ:

Նա մի վայրկյան մտասուզվելով

«Ի ննջմանե արքայական,
Զարթիր, նազելիդ իմ, զարթիր,
Եհաս նշույլ արեգական,
Զարթիր, նազելիդ իմ, զարթիր...»:

Կոմիտասին ես վաղուց չէի տեսել այդպես խանդավառ խոսելիս, վաղուց չէի լսել այդպես զարմանասքանչ երգելիս:

Շագանակագույն ծամերով կույսի սեւ աչքերից ճառագայթած սերը ծաղկեցրել էր արդեն իմ սրտում մի ամբողջ գարուն: Համակված Կոմիտասի երգելու արվեստով, ես մտածում էի. «Ինչպես կարող է այդպես սեր երգողը չսիրել այդ բառի հրաշունչ իմաստով...»: Կարծես արձագանքելով

Երեք հանդիպում Ավետիք Իսահակյանի հետ

Այս հուշի հեղինակը ընթերցողին արդեն «Ազգի» հրապարակումից ծանոթ Կոմիտասի սան, ազգային-ազատագրական պայքարի հերոս, բոլշեւիկյան բռնապետության զոհ, երգիչ Վահան Տեր-Առաքելյանն է, որն իր հուշը Ավետիք Իսահակյանի մասին շաղախել է իր ուսուցչի Մեծ Կոմիտասի հետ մի հանդիպման հիշողությամբ, որին ներկա է եղել եւ Կոմիտասի արվեստի մասին իր խոսքն է ասել Իսահակյանը:

ԽԱՉԻԿ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

որոնք օազիսի հրապույրով քաշում են վերեւից անցնող ուղորդին:

Խաշած կապուտակ ձուկը, գառան խորովածը, թեժ կրակի վրա ցցած կանաչ պղպեղն ու պոմիդորն իրենց հոտով, իսկ ջրի մեջ դրած հին գինու-օղերն ու հակինթի պես շողշողուն «ասկյարին» եւ «քիշմիշին» (խաղողի սորտեր են - Խ. Ս.) իրենց տեսքով ախորժակ էին գրգռում ու տրամադրում ուրախ ժամանցի: Ջահել սրտերը համակած քեֆը փրփրում էր մեր դիմացից հոսող գետի պես, կենացների առթիվ երգերը զնգում էին արծաթե բաժակների պես:

«Էյ, Մանթաշի նախշուն հավքեր,
Իմ դարդը որ ձեզ եղնէր,
Ձեր էդ զառ-վառ փետուրները
Կըսեւնային քանց գիշեր...»:

Դեպի Հարսնաղբյուր իջնող զառիվայրի վրա երեւացին սպիտակազգեստ երկու հեծյալներ, որոնք ձիերի սանձը քաշել, կանգնել էին երեւի երգը լսելու համար: Հեծյալները խթանեցին էջքի վրա անհանգիստ կանգնած իրենց ձիերը եւ մոտեցան արագընթաց: Նրանցից մեկը Քեշիշքենդի (Եղեգնաձոր) ռուսական դպրոցի վարիչ, նախկին ճեմարանական Արտաշես Բունիաթյանն էր, ամենքիս լավ ծանոթ մեր հայրենակիցը: Նա հեռվից ողջունեց մեզ եւ ասաց.

- Տղերք ջան, ղոնաղ կուզե՞ք:

- Ձեզ պես ղոնաղը գլխներիս վրա տեղ ունի, համեցեք,- ձայնեցին տղերքը միաբերան, մենք ոտքի թռանք եւ ընդառաջեցինք նրանց:

- Տղերք, խնդրեմ ծանոթացեք,- ասաց Բունիաթյանը, ցած թռչելով ձիուց եւ նշելով իր ուղեկցին,- սա մեր հազարանբլբուլ, մեր աննման բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանն է, որ եկել է ներշնչվելու իր «Ջան հայրենիքի» լեռներով:

Լսելով այդ թովիչ անունը, իմ սիրտը զարկեց հուզմունքից: Ահա թե ով է այն անուշ մարդը, որի «երգերն ու վերքերը» հմայել, այդպես հիացք էին պատճառել ինձ, եւ որին տեսնելու անհուն փափագը դարձել էր ինձ համար անուրջ:

Բունիաթյանը կենաց բաժակ առաջարկեց Իսահակյանի համար դրվատելով նրա ոսկե քնարը, գովաբանելով նրա նրբաթրթիռ սիրտը, որ ալեկոծվում էր աշխատանքի մարդկանց հույզերով, նրանց խինդ ու վշտով:

Պարզ բառերից, բայց ջերմ շնչով հյուսված բաժակաճառը, ծաղիկների թունդ բույրի նման արբեցրեց մեզ: Իսահակյանը լռում էր առյուծաբաշ գլուխը հակած կրծքին, սեւածիր աչքերը հառած մի կետի: Ներքին հուզմունքն էր խաղում նրա արեւավառ թուխ դեմքին: Նրան ցնցեց երիտասարդ կրծքից ժայթքած հզոր «կեցցեն» ու խլացրեց Արփա-չայի

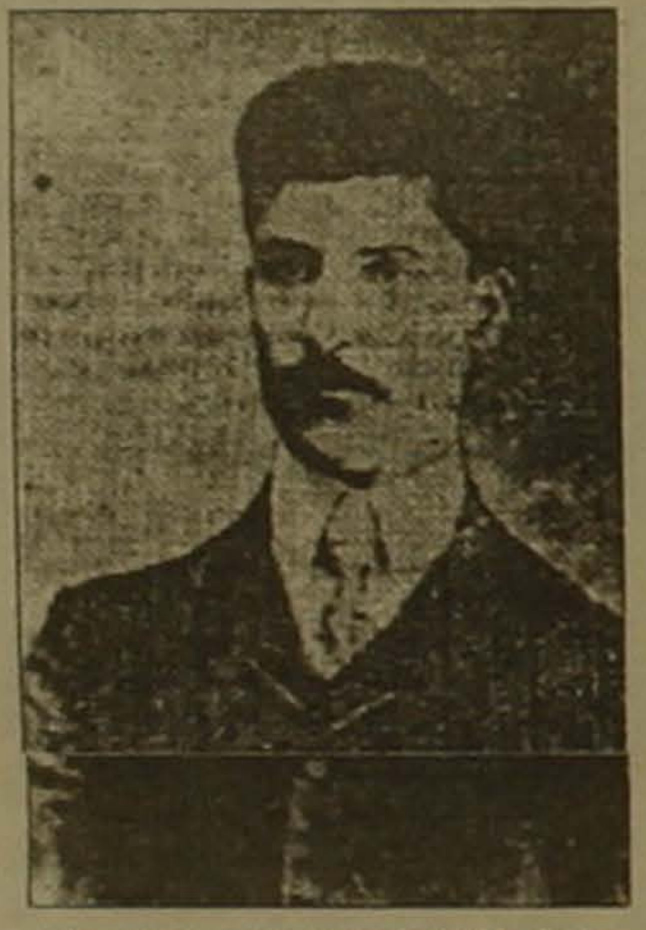

լռեց: Լուռ սպասում էինք նաեւ մենք:

- Ես ոչ մի տեղ ինձ այնպես բախտավոր, այնպես բավարարված չեմ զգացել, ինչպես այստեղ,- շարունակեց նա,- որովհետեւ եթե իմ «դարդը» մղկտում է նույնիսկ այս խուլ անկյունում, ուրեմն ես չեմ մոռացվի... Խմում եմ ձեր եւ իմ երգերն այս տեղ բերող ձեր ճեմարանական հայրենակցի կենացը: Շատ լավ բաներ եմ ցանկանում ձեզ ընդհանրապես, բայց մի բան մասնավորապես. ինձ տանջող «դարդը» թող ձեզ էլ տանջի, ջահելներ, առանց այդ դարդի կյանքը համ ու հոտ չունի... Կարծեմ հասկանալի է, թե ինչ դարդի մասին է խոսքս:

Այդ օրից, որը միշտ անջինջ կմնա իմ հիշողության մեջ, անցել էր երկու տարի: Կոմիտասի մոտ էի, ցածր առաստաղով նրա բավական ընդարձակ բնակարանում: Աշնանային անդորր երեկո էր: Ծառան երկու անգամ հիշեցրեց թեյի մասին, բայց մնաց անպատասխան: Կոմիտասը պատմում էր, թե ինչպես է պատկերացնում իր «Անուշ» օպերայի վերջին չորրորդ գործողության ֆինալը:

«Կիսախավարի միջից հազիվ նշմարվում է սեպաձեւ ժայռերի գծագիրը, որոնց վրա զանազան դիրքերով նստած են հրացոլ աչքերով այծեր, իսկ ներքեւում Դեբեդի մեջ լողում ու երգում են հեռավոր հավերժահարսերը:

Հասնելով իր ասկետական փոքրիկ ննջարանի պատին, Կոմիտասը կանգ առավ մեջքը սեղմելով ոսկեգույն պաստառներին, որոնց վարդաձեւ ծաղիկների վրա նա մեծ քնքշությամբ փակցրել էր իր մինիատյուր դիմանկարները, բութ մատները դրեց թեւերի տակ, ափերը կրծքին, հայացքը անորոշ սեւեռած, մտասուզվեց մի րոպե, ապա սկսեց երգել ամբողջ ձայնով.

իմ մտորումներին: Կոմիտասը երգը վերջացնելուց հետո դիմեց ինձ.

- Հը, տղաս, ինչո՞ւ մնջեցիր: Նազելի՞դ հիշեցիր: Սիրիր, սերը վեհ զգացում է, սերը բոլոր արվեստների ոգին է:

Նրա ներշնչված դեմքի վրա հանկարծ իջավ մի ստվեր:

Դուռը թակեցին:

- Մտեք,- ձայնեց Կոմիտասը առանց փոխելու իր դիրքը:

Դուռը բացվեց, եւ օհ, հաճելի անակնկալ. ներս մտավ Ավետիք Իսահակյանը, միշտ ցանկալի Ավոն:

- Լսեցի երգդ դրսում, սանդուղքների վրա կանգնած լսեցի ու հիացա, Կոմիտաս ջան,- բացականչեց նա, ապա գրկախառնվեց «կախարդ երգչի» հետ:

Երկու ժամը երկու րոպեի թեթեւությամբ անցավ պոեզիայի ու երաժշտության շուրջը պտտվող աշխույժ զրույցի ու երգ ու պարի հմայիչ մթնոլորտում:

- Կոմիտաս ջան, դու հազվագյուտ գոհար ես վանական գորշ շրջանակի մեջ, այստեղ քո հարգը գիտցող չկա եւ չի լինի: Ափսոս դու, ափսոս քո փայլուն տաղանդը,- բառանչելով ասաց Իսահակյանը, կարծես կատարելով իր զգացմունքների հանրագումարը:

- Ժողովուրդն ասում է «Խաս քարն անգին չի մնա գետնին», Ավո, եթե ասածդ կոմպլիմենտ չէ,- պատասխանեց Կոմիտասը:

- Կոմպլիմենտը գորշ, աղոտ գույներին փայլ տալու միջոց է սին, իսկ քո բնական փայլից շլացել եմ ես: Երնեկ չարդարանան իմ կասկածները,- ասաց Ավետիքը եւ կանգնեց:

Երբ մենք հրաժեշտ տվինք Կոմիտասին եւ դուրս եկանք, սանդուղքից իջնելիս Ավոն ասաց ինձ.

- Քո երգի մեջ ես լսում էի հայրենիքիդ լեռներում քեզ բարեմաղթած իմ «դարդի» շեշտը: Շնորհավորում եմ:

Ես կարմրեցի, իսկ սիրտս հրճվեց հայախոս Հայնեի անմիջական մոտիկությունից, իմ հույզաշխարհի թրթիռները նրա ուշադրությանն արժանանալուց:

Այդ սքանչելի երեկոյին հաջորդող ընդմիջումը շատ մեծ էր: Ինչքան ջրեր արյունահոս-պղտոր եկան ու անցան:

Երրորդ անգամ ես պատահեցի Ավետիք Իսահակյանին 1931 թ. Խորհրդային Հայաստանի մայրաքաղաքում, Աբովյան փողոցում, իմ հայրենակից ու ճեմարանավարտ Ռաֆայել Աբրահամյանի ներկայությամբ: Հիշեցինք մեր առաջին հանդիպումը Հարսնաղբյուրի մոտ: Ավոն տխուր ժպտաց ու հառաչեց: Ես հարցական նայեցի նրան:

- Այն ժամանակ դու պատանի էիր, ես երիտասարդ,- ասաց նա կամացուկ...

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

Անհնարինը հնարավոր դարձնելու մտահոգությամբ

Անդրադառնալով ապրիլի 25-ից մայիսի 5-ը Երեւանի նորարար փորձարարական արվեստի կենտրոնում (ՆՓԱԿ) «Այաս» ծովային հետազոտությունների ակումբի համագործակցությամբ կազմակերպված Կիլիկիո հայկական թագավորության 800-ամյակին նվիրված եզակի ցուցահանդեսին, «Արմինյըն Միրըր Սփեքթեյթըր» շաբաթաթերթի հունիսի 27-ի համարում Աննա Բաղդասարյանը գրում է, որ ՆՓԱԿ-ի միջոցառումների նկատմամբ հետաքրքրությունը մեծանում է, որ հազարից ավելի այցելուներ ներկա էին եղել բացման արարողությանը:

երբ նշանակալի ձեռքբերումներ արդեն իսկ գրանցված են: Ակումբը 1993-ից անդամագրված է ծովային հետազոտությունների միջազգային ընկերությունը (Մեծ Բրիտանիա), 1994-ից դարձել ծովային պատմության միջազգային հանձնաժողովի անդամ, եւ բարձրորակ կաղնուց արդեն իսկ վերականգնված են XII դ. Կիլիկիո հայկական առագաստանավի կմախքի մի քանի խոշոր մասեր՝ ողնուցը, քթամասը, կողերը:

Ցուցահանդեսում ներկայացված չէին քարտեզներ, ծովագնացությանը պիտանի սարքեր, գործիքներ, գծագ-

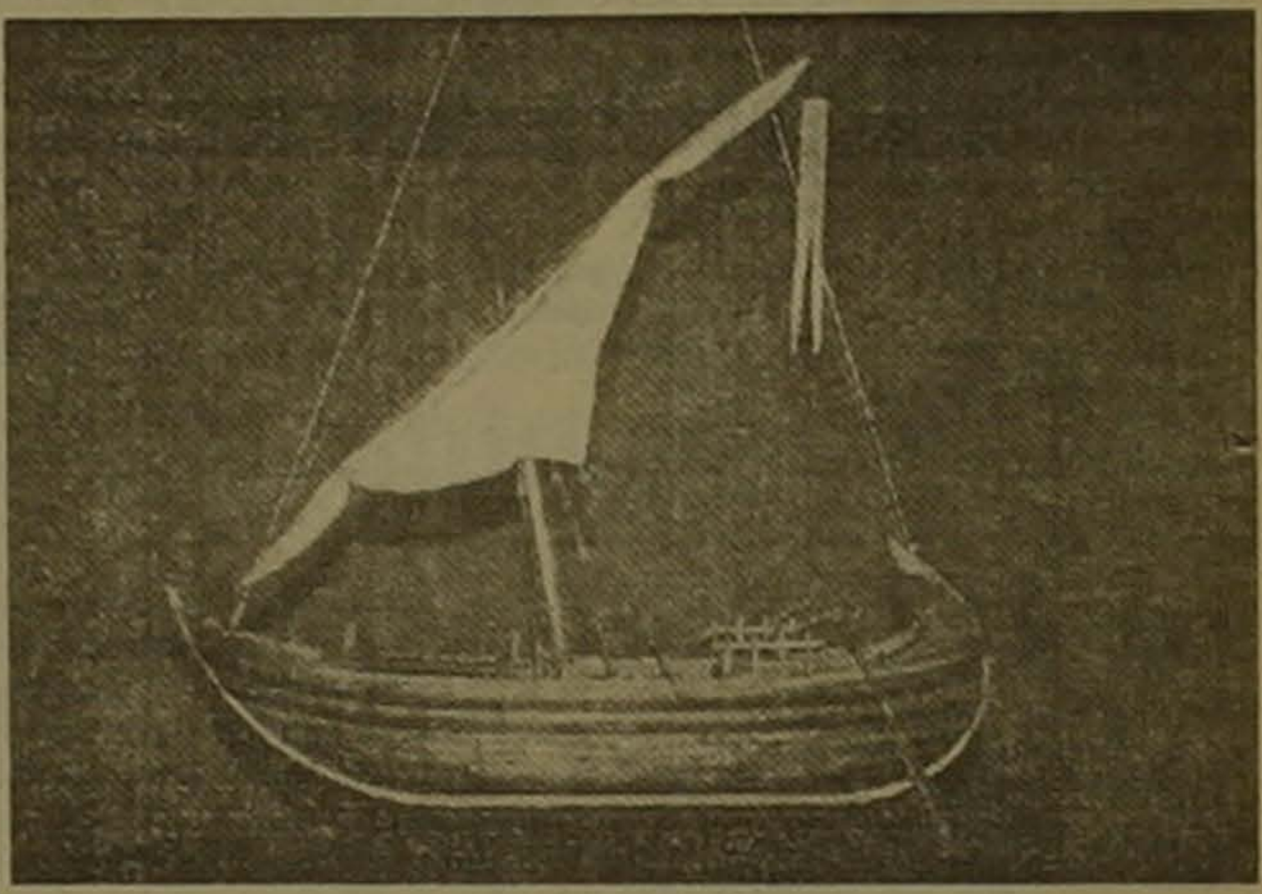

Ցուցահանդեսը, ըստ նախաձեռնող-կազմակերպիչ, արվեստագետ-համադրող Ստեփան Վերանյանի, խորհրդածելու հնարավորություն էր ընձեռում «եւ այլն» արտահայտության մասին, որն «առաջին հայացքից անփույթ չասվածություն կամ բացթողում» լինելուց բացի, իրականում շատ ավելի կարեւոր բան է պարունակում, քան իրենից առաջ արտասանված բոլոր բառերը: «Գլխավորը «etcetera-ում» է: Այն թույլ է տալիս մտովի շրջանցել իրագործման փուլը եւ միանգամից անցնել նոր խնդրի»: Այս դեպքում այդ նոր խնդիրը սկսված գործը անավարտ չթողնելու մարտահրավերն է, միահամուռ ջանքերով նեցուկ կանգնելն է «Այաս» ակումբի մտահղացումներին, հատկապես

րեր կամ այլ հարմարանքներ: Ամբողջ տարածքում գերիշխում էր անցյալը, ներկան եւ ապագան իրար շաղկապելու բավականին դժվար ըմբռնելի ու երեւակայելի ոգին: Ժամանակը մի րոպե կանգ էր առել այնտեղ: Փորձ անելով ներկա այցելուներին ցույց տալ, որ մի փոքր հոգատար, նվիրված եւ սրտացավ վերաբերմունքի դեպքում հնարավոր է իրականություն դարձնել անիրագործելի թվացող մի ծրագիր, որը մի անգամ եւս աշխարհի ուշադրությունը կբեւեռի Հայաստանի վրա եւ կընդգծի այն փաստը, որ նույնիսկ ծանր տնտեսական պայմաններում մենք ի վիճակի ենք առաջադրել եւ լուծել համամարդկային խնդիրներ:

Հ. Օ.

Արեւելագիտական արժեքավոր աշխատություն

Հայաստանի ազգային ակադեմիայի արեւելագիտության ինստիտուտը այս տարի հրատարակել է արեւելագետ-իրանագետ, պատմական գիտությունների թեկնածու Էդուարդ Խուրշուդյանի «Die Parthischen und Sasanidischen Verwaltungsinstitutionen. Nach den literarischen und epigraphischen Quellen. III.Jh. V. Chr.–VIII Jh. n. Chr.»–«Պարթեւական եւ Սասանյան վարչական համակարգը. III-րդ դար մ. թ. ա.–VII դար մ. թ.», որն արժեքավոր ներդրում է ոչ միայն իրանագիտական, այլ նաեւ շատ կողմերով հայագիտության բնագավառում:

Հեղինակն ավարտել է Երեւանի պետական համալսարանի արեւելագիտական ֆակուլտետը, պարսից լեզու եւ գրականություն, արաբերեն լեզու մասնագիտությամբ, ապա Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի արեւելագիտության ինստիտուտի ասպիրանտուրան (Սանկտ Պետերբուրգի մասնաճյուղ), պաշտպանել է թեկնածուական թեզ, եղել է գերմանական Ալեքսանդր ֆոն Հումբոլդի անվան հիմնադրամի թոշակառու: Այժմ ՀՀ արտաքին գործերի Իրանի բաժնի վարիչն է եւ ՀԱԱ արեւելագիտության ինստիտուտի ավագ գիտ. աշխատող:

Խուրշուդյանը զբաղվում է Պարթեւական եւ Սասանյան Իրանի պատմաբանասիրական հարցերով, հայ-իրանական պատմամշակութային առնչություններով, սասանյան դրամագիտությամբ, ֆրագիստիկայով եւ տորեւտիկայով: Այս տարի պաշտպանելու է դոկտորական թեզը՝ «Հայաստանը եւ Սասանյան Պարսկաստանը. Ակնարկներ մշակույթի պատմության» թեմայով:

Գրախոսվող աշխատությունում առաջին անգամ փորձ է արվում ի մի բերել եւ ուսումնասիրել տեղեկությունների առավելագույն ծավալը, որոնք տեղ են գտել տարբեր աղբյուրներում (պարթեւական, միջին պարսկական,

գրաբար, հունական, լատինական, արաբական, նոր պարսկական, ասորական, արամեական): Գրքում հատուկ ուշադրություն է դարձվում սինխրոն վիմագիր աղբյուրների ուսումնասիրությանը: Որոշ աղբյուրներ նորովի են լուսաբանվում:

Աշխատության մեջ տերմինների պատմական ուսումնասիրության տվյալները զուգորդվում են ստուգաբանական բացատրություններով: Հեղինակին հաջողվել է վերականգնել իրանական ծագում ունեցող մի շարք տերմիններ, որոնք ժամանակին ուսումնասիրվել են նաեւ Հ. Հյուբշմանի եւ Հր. Աճառյանի կողմից:

Կարծում ենք, որ արեւելագիտական այս արժեքավոր աշխատությունը պետք է հրատարակվի նաեւ հայերեն լեզվով:

Գ. ԳԱՐԻԲՋԱՆՅԱՆ
Ակադեմիկոս

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐ

Մարզական տոնը շարունակվում է

Москва'98
Moscow'98

Մոսկվայում անցկացվող Համաշխարհային պատանեկան առաջին խաղերում հիանալի հանդես եկան հունահռոմեական ոճի ըմբշամարտի մեր ներկայացուցիչները: «Աշխատանքային հերթափոխ» մարզադահլիճում անցկացվող մրցաշարում նախորդ օրը արծաթե մեդալներ նվաճած Արմեն Անտոնյանից (42 կգ քաշային կարգ) եւ Արմեն Վարդանյանից (57 կգ) հետո Հայաստանի հավաքականը եւս երկու մեդալակիր ունեցավ: Գերազանց էր գոտեմարտում 45 կգ քաշային կարգում հանդես եկող Սահակ Հովհաննիսյանը: Եզրափակիչ դժվարին մենամարտում նա 3-2 հաշվով պարտության մատնեց Ղազախստանի ներկայացուցչին եւ նվաճեց Խաղերի չեմպիոնի կոչումը: Սա մեր պատվիրակների շահած առաջին ոսկե մեդալն է: Բավականին հաջող էր նաեւ 95 կգ քաշային Սերոբ Մուրադյանի ելույթը: Հայաստանի ներկայացուցիչը միայն եզրափակիչ գոտեմարտում պարտություն կրեց Ալեքսանդր Չեռնիչենկոյից (Ռուսաստան) եւ արժանացավ արծաթե պարգեւի: Ընդհանրապես Ռուսաստանի ըմբիշները հիանալի հանդես եկան: Նրանք 7 ոսկե մեդալ նվաճեցին (վերջին օրը, Չեռնիչենկոյից բացի, չեմպիոններ դարձան նաեւ Ալեքսանդր Ֆրոլովսկին՝ 52 կգ, Եվգենի Գրեբնեւը՝ 63 կգ): Թիմային հաշվարկում եւս առջեւում էր Ռուսաստանի հավաքականը: Իսկ երկրորդ տեղը գրավեցին Հայաստանի պատանի ըմբիշները, ինչը խոշոր հաջողություն էր:

Երեկ հունահռոմեական ոճի ըմբիշներին փոխարինեցին ազատ ոճայինները:

Հայաստանի ներկայացուցիչները փոփոխակի հաջողությամբ են մասնակցում թեթեւ ատլետիկայի մրցումներին: Հեռացատկի հատվածում լավ են հանդես գալիս Կարեն Քարամյանը եւ Հովհաննես Գրիգորյանը, որոնք ցույց են տվել համապատասխանաբար 7 մ 03 սմ եւ 6 մ 85 սմ արդյունք եւ եզրափակչում կպայքարեն մեդալների համար: 400 մ արգելավազքում 56,38 վրկ արդյունք ցույց տվեց Զաքար Նազարյանը, որը գրավեց 12-րդ տեղը: Իրենց հնարավորություններից ցածր հանդես եկան արագավազորդուհի (100 եւ 200 մ) Ռեգինա Շահբազյանը եւ Տանյա Հովհաննիսյանը, որը հեռացատկի մրցումներում 5 մ 37 սմ արդյունքով եզրափակիչ չմտավ ու գրավեց 15-րդ տեղը: Այս մրցաձեւում ավելի համեստ էր 14-ամյա Նարինե Հարությունյանի արդյունքը՝ 5 մ 05 սմ:

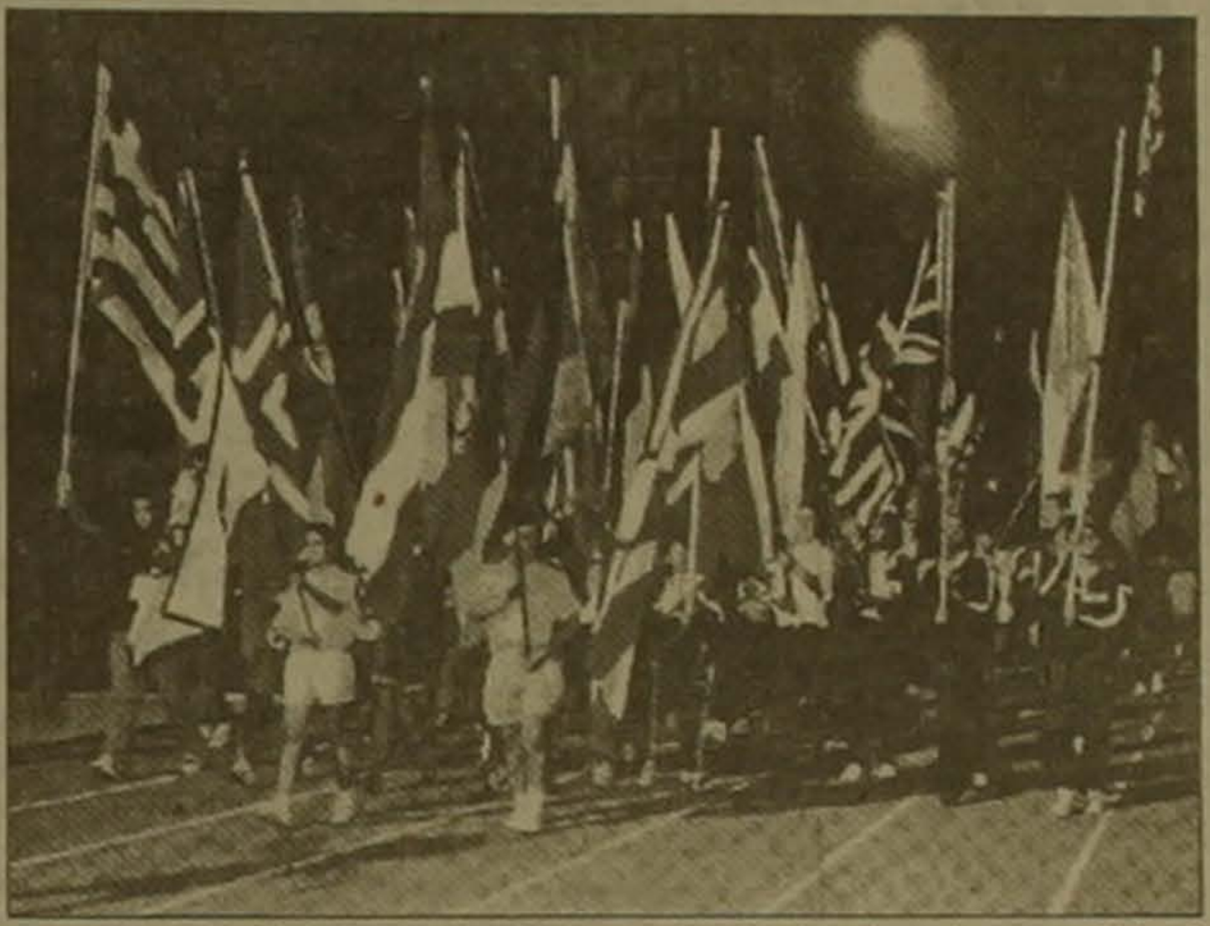

Սեղանի թենիսի թիմային մրցումներում 19-րդ տեղը գրավեցին Հայաստանի մարզիկները: Վերջին օրը նրանք նախ 1-5 հաշվով զիջեցին հոլանդացիներին (միակ միավորը մեր թիմին բերեց Մուրադ Ասատրյանը), ապա լարված պայքարում 5-4 հաշվով առավելության հասան Չիլիի ներկայացուցիչների նկատմամբ: Այս մրցախաղում հաջող հանդես եկավ Մեսրոպ Ղուկասյանը, որը, ի դեպ, առաջին անգամ է մասնակցում արտասահմանյան ստուգատեսի:

Թենիսի մրցումներում անհաջողության մատնվեց Հայաստանի պատանի հույս Հարություն Սոֆյանը: 1/32 փուլում նա 1-6, 2-6 հաշվով պարտություն կրեց արգենտինահայ Նալբանդյանից: Սոֆյան-Տիգրան Մարտիրոսյան երկյակը նույնպես դուրս մնաց հետագա պայքարից: Զուգախաղերում մեր թենիսիստները 1-2 հաշվով զիջեցին մեքսիկացիներին: Աղջիկների մրցաշարում պայքարը շարունակում են մեր երկու թենիսիստուհիները Իրինա Ոսկանյանը եւ Թերեզա Սիմոնյանը:

Համաշխարհային պատանեկան խաղերի կազմակերպիչները ցուցադրական մրցումներ են անցկացնում մի շարք մարզաձեւերից: Դրանցից մեկը սամբո ըմբշամարտն է: Վեռնադսկու պողոտայի վրա գտնվող կրկեսում ընթացող մրցումներին 22 երկրների 120-ից ավելի մարզիկներ են մասնակցում:

Ուրախությամբ պետք է նշենք, որ այդ մրցումներում չափազանց հաջող են հանդես գալիս Հայաստանի պատանի սամբիստները: 48 կգ քաշային կարգում Արարատ Սարգսյանը հաղթանակով ավարտեց իր բոլոր գոտեմարտերը: Եզրափակչում նա 9 միավորի առավելությամբ պարտության մատնեց Ղազախստանի ներկայացուցիչ Սադի Խուսայինովին եւ նվաճեց չեմպիոնի կոչումը: Պետք է կարծել, որ Արարատին շատ ոգեւորեց իր հորեղբոր մեր ճանաչված ըմբիշ Ստեփան Սարգսյանի ներկայությունը: Մարզիչների հույսերն արդարացրեց նաեւ 52 կգ քաշում հանդես եկող Կարեն Սահակյանը: Նա եզրափակիչ գոտեմարտում ոչ մի հնարավորություն չթողեց Ադրբեջանի ներկայացուցիչ Բուտաեւին եւ իր թիմին բերեց 2-րդ ոսկե մեդալը: Երրորդ տեղեր գրավեցին եւ բրոնզե մեդալակիրներ դարձան հայաստանցի Ալիկ Ջաղացպանյանը (56 կգ) եւ Արսեն Չաթոյանը (60 կգ):

Մարզիչները մեծ հույսեր էին կապել 65 կգ քաշային Քաջիկ Պողոսյանի հետ: Նա հաղթեց իր առաջին գոտեմարտում, սակայն դրանից հետո անհաջողության մատնվեց եւ դուրս մնաց պայքարից: Սամբոյի մրցումներն ավարտվեցին երեկ երեկոյան:

Շարունակվում են մրցումները տարբեր մարզաձեւերից: Ցավոք, սուսերամարտի, լողի, գեղարվեստական մարմնամարզության մրցումներին մասնակցած մեր մարզիկները առայժմ ոչնչով աչքի չեն ընկել:

ՇԱԽՄԱՏ

Միավորներ, գործակիցներ...

Հայաստանի տղամարդկանց 58-րդ առաջնության բարձրագույն խմբի մրցաշարում խաղացվեցին առաջին տուրի պարտիաները: Հանդիսականների ուշադրության կենտրոնում էր տուրի միակ գրոսմայստերական հանդիպումը՝ Անաստասյան-Լպուտյան պարտիան: Այն անցավ սպիտակների որոշակի առավելությամբ, սակայն Լպուտյանը չեզոքացրեց հակառակորդի նախաձեռնությունը, եւ խաղն ավարտվեց ոչ-ոքի արդյունքով: Նման սյուժեով, միայն գույների փոփոխությամբ, ընթացավ Արա Մինասյան-Չիբուխչյան պարտիան: Հավասար պայքար ծավալվեց Եղիազարյան-Ասրյան պարտիայում: Այստեղ նույնպես հակառակորդները խաղաղ դաշինք կնքեցին:

Արդյունավետ պարտիաները երկուսն էին: Արտաշես Մինասյանը, կոտրելով Նադանյանի դիմադրությունը, իր սկզբնախաղային առավելությունը կարողացավ հասցնել տրամաբանական ավարտին: Իսկ ամենավերջինը ավարտվեց Նալբանդյան-Խաչիյան հանդիպումը: Սպիտակների թագուհին, ի վերջո, հաղթահարեց հակառակորդի նավակի, փղի եւ ձիու՝ պաշտպանական ապարդյուն ջանքերը:

Իլֆն ու Պետրովը նկատել են, որ վիճակագրության համար գաղտնիք գոյություն չունի՝ նա գիտի ամեն ինչ: Կարծում ենք, որ շախմատասերներին կհետաքրքրեն հետեւյալ թվերը: Համաձայն էլոյի համակարգի, առաջնության մասնակիցներն իրենց գործակիցները պահպանելու համար պետք է հասնեն հետեւյալ արդյունքներին. Արտ. Մինասյան՝ 6,0 միավոր, Լպուտյան՝ 5,9, Ասրյան՝ 5,8, Անաստասյան՝ 5,2, Եղիազարյան եւ Խաչիյան՝ 4,3-ական, Արա Մինասյան՝ 3,7, Նալբանդյան՝ 3,4, Նադանյան եւ Չիբուխչյան՝ 3,2-ական միավոր:

Այս թվերի վերաբերյալ թույլ տանք մեկ նկատողություն: Երբեմն, լսելով բարձր գործակից ունեցող որեւէ շախմատիստի, որը հրաժարվում է ազգային առաջնությանը մասնակցելուց, պատճառաբանելով, թե իր սպասվող արդյունքը շատ բարձր պետք է լինի, այլապես կիջեցնի գործակիցը, ցանկանում ես ընդունել այդ տեսակետը: Կատարենք, սակայն, տարրական վերլուծություն: Աշխարհի 54-րդ շախմատիստ Արտաշես Մինասյանը (որն, ի դեպ, մասնակցել է 90-ական թվականների ՀՀ բոլոր առաջնություններին) իր գործակիցը պահպանելու համար պետք է ընդամենը մեկ անգամ եւս գրոսմայստերի նորմային հավասար արդյունք ցույց տա: Մյուս գրոսմայստերներին այդ նորմայից էլ նվազ արդյունք է հարկավոր: Եթե հիշեցնենք նաեւ մրցանակների չափերը (տես «Ազգ»-ի հուլիսի 14-ի համարը), ապա հրաժարվելու արդարացիությունը շատ կասկածելի է: Եվ հետո՝ մի՞թե ամենանվիրված երկրպագուները, միայն ենթադրական թվաբանության պատճառով, պետք է զրկված լինեն սիրված գրոսմայստերների խաղին տարեկան գոնե մեկ անգամ ականատես լինելու հնարավորությունից:

ԱՐՄԵՆ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ

ՖՈՐՄՈՒԼԱ-1

Շումախերի նոր հաղթանակը

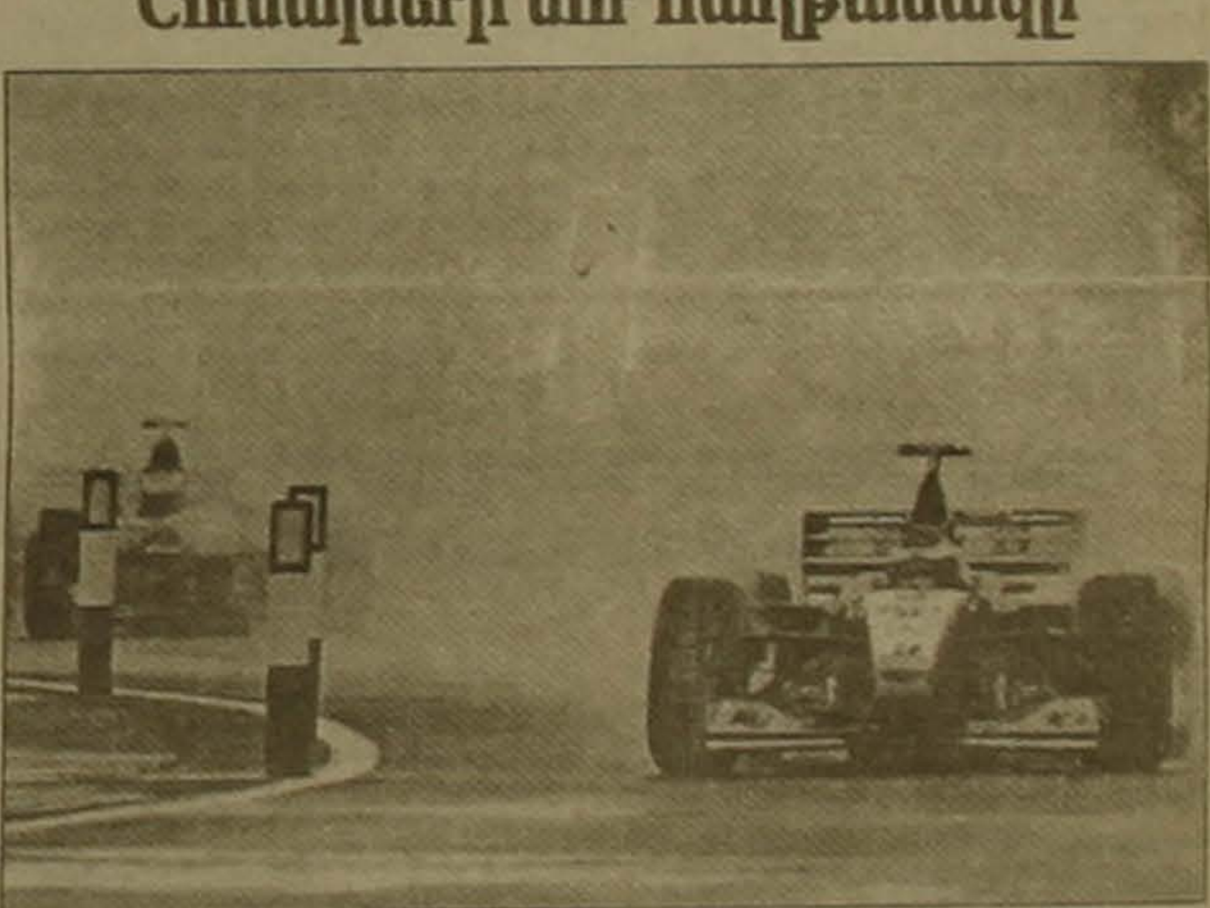

Անցկացվեց «Ֆորմուլա-1» դասի ավտոմեքենաների աշխարհի առաջնության 9-րդ՝ բրիտանական փուլը:

«Սիլվերսթոուն» մրցարշավարանում անցկացված մրցումների պայմանները բարդ էին. նորմալ ընթացքը չափազանց դժվարացնում էր տեղացող անձրեւը, բաց մրցուղյակը:

Կրկին իր բարձր վարպետությամբ աչքի ընկավ աշխարհի կրկնակի չեմպիոն Միխայել Շումախերը («Ֆերրարի»): Գերմանացի մարզիկը 308,4 կմ մրցատարածությունը (60 շրջան) հաղթահարեց 1 ժամ 47 րոպե 2,45 վայրկյանում: Հաղթողից համարյա 12,5 վայրկյանով ետ մնաց ընդհանուր հաշվարկում առաջատար, ֆինն Միկա Հակկինենը («Մակլարեն»): Երրորդ տեղում «Ֆերրարի» թիմի մյուս ներկայացուցիչն է՝ բրիտանացի էդդի Իրվայնը:

Ինը փուլից հետո առաջատարը կրկին Միկա Հակկինենն է, որն ունի 56 միավոր: Այժմ նրանից ընդամենը 2 միավորով է ետ մնում Միխայել Շումախերը: Երրորդ տեղում Դեյվիդ Կուլթհարդն է՝ 30 միավոր:

Կոնստրուկտորների հաշվարկում առաջին եռյակն այսպիսին է. 1. «Մակլարեն-Մերսեդես»՝ 86, 2. «Ֆերրարի»՝ 83, 3. «Բենետտոն-Պլեյլայֆ»՝ 32 միավոր:

Առաջնության 10-րդ փուլը կանցկացվի հուլիսի 26-ին, Ավստրիայում

ԹԵՆԻՍ

Յանա Նովոտնան հիացած էր...

Թենիսի խոշոր մրցաշարեր ավարտվեցին Եվրոպայում եւ ԱՄՆ-ում:

Դրանցից ամենաներկայացուցչականը Շվեյցարիայի Գշտաադ քաղաքում անցկացվածն էր: Այստեղ հանդես էին գալիս աշխարհի մի շարք ուժեղագույն թենիսիստներ: Եզրափակիչ խաղում հանդիպեցին իսպանացի Ալեքս Կորեսյան եւ գերմանացի Բորիս Բեկերը: 30-ամյա Բեկերը, որն արդեն մի քանի անգամ հայտարարել է մեծ սպորտին հրաժեշտ տալու մասին, հնարավորություն ուներ իր կարիերայում 50-րդ մրցանակը շահել: Ի դեպ, նա 1/4 եւ 1/2 եզրափակիչներում հաղթել էր այնպիսի ուժեղ թենիսիստների, ինչպիսիք են Ֆելիքս Մանտիլյան (Իսպանիա) եւ Մարսելո Ռիոսը (Չիլի): Սակայն վճռական խաղը Բեկերը տանուլ տվեց: Կորեսյան հաղթեց 7-6, 7-5, 6-3 հաշվով եւ նվաճեց գլխավոր մրցանակը: Գշտաադի մրցանակային հիմնադրամը 560 հազար դոլար էր:

Ավելի համեստ էր Շվեդիայի Բաստադ քաղաքում անցկացված մրցաշարի մրցանակային հիմնադրամը՝ 340 հազար դոլար: Գլխավոր մրցանակը շահեց տանտերը՝ 31-ամյա Մագնուս Գուստավսոնը, որը եզրափակիչ խաղում 6-2, 6-3 հաշվով հաղթեց ուկրաինացի Անդրեյ Մեդվեդեւին:

Մենք առանձնահատուկ ուշադրությամբ էինք հետեւում ԱՄՆ-ի Նյուպորտ քաղաքում անցկացվող մրցաշարին, քանի որ նրան մասնակցում էր մեր Սարգիս Սարգսյանը: Հիշեցնենք, որ նախորդ մրցաշարում Սարգիսը հաղթող էր ճանաչվել եւ այժմ էլ հաջողության հույսեր ուներ: Նա այս անգամ էլ հաջող սկսեց մրցաշարը, սակայն այնուհետեւ պարտություն կրեց եւ դուրս մնաց պայքարից: Նյուպորտում խոշոր անակնկալ գրանցվեց: 25-ամյա հնդիկ թենիսիստ Լեանդեր Պաեսը եզրափակչում 6-3, 6-2 հաշվով հաղթեց Նեյլ Գոդվինին (ՀԱՀ) եւ նվաճեց իր մարզական կարիերայում առաջին գլխավոր մրցանակը (39 հազար դոլար): Այստեղ մրցանակային հիմնադրամը 275 հազար դոլար էր:

Կանանց խոշոր մրցաշար ավարտվեց Պրահայում: Չեխիայի բաց առաջնության վճռական խաղում հանդիպեցին Յանա Նովոտնան (Չեխիա) եւ Սանդրին Տեստյուդը (Ֆրանսիա): Նախօրեին Նովոտնան հրավիրվեց Վացլավ Հավելի նախագահական պալատ: Հավելը թենիսիստուհուն շնորհավորեց Ուիմբլդոնի մրցաշարում հաղթելու առթիվ: Ինչպես ժամանակի սուղ հետո ասաց Նովոտնան, ինքը հիացած էր՝ ոչ բոլորին է պատիվ վիճակվում հանդիպել երկրի նախագահի հետ: Ոգեւորությունն օգնեց այս անգամ եւս հաջողության հասնել: Չեխուհին 6-3, 6-0 հաշվով հաղթեց Տեստյուդին եւ նվաճեց մրցանակը (26 հազար դոլար): Պրահայի մրցաշարի մրցանակային հիմնադրամը 160 հազար դոլար էր:

ՖՈՒՏԲՈԼ

Հերթական ռեյտինգ-ցուցակը

Գերմանիայի Վիսբադեն քաղաքում գտնվող ֆուտբոլի պատմության ու վիճակագրության միջազգային ֆեդերացիան պարբերաբար հրապարակում է ուժեղագույն ակումբային թիմերի ռեյտինգ-ցուցակները: Ճիշտն ասած, նույնիսկ շատ մասնագետներ գլուխ են կոտրում հասկանալու, թե այդ ցուցակները կազմողներն ինչ սկզբունքներով ու չափանիշներով են ղեկավարվում: Ինչեւէ. մարզասերների ուշադրությանն ենք ներկայացնում ռեյտինգ-ցուցակի առաջին 10 թիմերին, նրանց միավորները: Փակագծերում նշված են նախորդ ցուցակում թիմերի գրաված տեղերը:

1 (1). Ռիվեր Պլեյտ Արգենտինա	367,5
2 (2). Լացիո Իտալիա	322
3 (5). Վասկո դա Գամա Բրազ.	302,5
4 (4). Ինտեր Իտալիա	284
5 (7). Սպարտակ Ռուսաստան	282,5
6 (6). Յուվենտուս Իտալիա	274
7 (3). Բարսելոն Իսպանիա	269
8 (9). Բավարիա Գերմանիա	256
9 (8). Ռեալ Իսպանիա	256
10(10). Բորուսիա Դ. Գերմանիա	244

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԴՐԲԵՋԱՆ

Ալիեւին դեռեւս լավ չեն խնդրել

Ընդդիմության բոյկոտի որոշումը մնում է ուժի մեջ

ԲԱՔՈՒ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հեյդար Ալիեւը հայտարարել է, որ չի առաջադրել եւ չի առաջադրի իր թեկնածությունը Ադրբեջանի նախագահի պաշտոնի համար: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, նախօրյակին ելույթ ունենալով առաջիկա ընտրություններին նվիրված խորհրդակցությունում, որի տեսագրությունն այսօր ցուցադրվել է ազգային հեռուստատեսությամբ, նա ընդգծել է, որ դեռեւս պատասխան չի տվել երկրորդ ժամկետով քվեարկվելու խնդրանքով երկրի բազմաթիվ քաղաքացիների դիմումներին: «Դա ապագայի գործ է», ասել է Ալիեւը:

Նախագահը դիմել է զանգվածային լրատվության պետական միջոցներին՝ պահանջելով դադարեցնել իր թեկնածությունը պաշտպանելու քարոզչությունը, հայտարարելով, թե բնավ դրա կարիքը չկա:

Ալիեւը նշել է, որ եթե մասնակցի ընտրություններին, ապա այդ դեպքում ինքը կօգտվի այն նույն իրավունքներից, ինչ որ նախագահության մյուս թեկնածուները: «Եվ մազաչափ անգամ ոչ ավելի», հայտարարել է նա:

Պետության ղեկավարի խոսքերով ասած, նրան բնավ չեն հուզում ընդդիմության այն մեղադրանքները, թե նախագահության հինգ տարվա ընթացքում նա ոչինչ չի արել երկրի համար: Նա այն կարծիքին է, որ երկրում քաղաքական բազմակարծության պայմաններում ցանկացած որ կարող է արտահայտել իր կարծիքը: Բացի այդ, Ալիեւի համոզմունքով, այդպիսիներն, այնուամենայնիվ, փոքրամասնություն են կազմում, իսկ բնակչության մեծ մասը պատշաճն է հատուցում կայունության ապահովման, բարենորոգումների իրականացման ասպարեզում ներկայիս նախագահի մատուցած ծառայություններին:

Ադրբեջանի նախագահական ընտրությունները բոյկոտելու ընդդիմության որոշումը, որն ընդունվել է մեկուկես շաբաթ առաջ, առայժմ մնում է ուժի մեջ: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, այդ գործելակերպը որդեգրելու որոշումն ընդունվել է պետության ղեկավարի պաշտոնի հինգ հիմնական հնարավոր թեկնածուների՝ երկրի նախկին նախագահ եւ Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյի, խորհրդարանի նախկին նախագահ եւ «Մուսավաթ» կուսակցության ղեկավար Իսա Ղամբարի, արդարադատության նախկին նախարար եւ ժողովրդավարական կուսակցության համանախագահ Իլյաս Իսմայլովի, նախկին պետքարտուղար եւ Լիբերալ կուսակցության ղեկավար Լալա-Շովքեթ Հաջիեւայի, ինչպես նաեւ խորհրդարանի նախկին նախագահ Ռասուլ Գուլիեւի՝ նախօրյակին երեկոյան կայացած նիստում: Վերջինս թեպետեւ գտնվում է երկրի սահմաններից դուրս, հանդիպմանը մասնակցում էր հեռախոսակապի միջոցով:

«Հնգյակի» այդ քայլը, որն այսօր լայնորեն է մեկնաբանվում Բաքվում, ցույց տվեց, որ իշխանությունների զիջումները, որոնք ընդդիմության պահանջով հուլիսի 10-ին մի շարք էական ուղղումներ էին մտցրել պետության ղեկավարի ընտրությունների մասին օրենքի մեջ, առայժմ պատշաճ ներգործություն չի ունեցել: Եվ չնայած մի շարք ընդդիմադիր ղեկավարներ խոստովանել են, որ այդ ուղղումները «դիմահարդար» բնույթ չեն կրում, քաղաքական ութ կուսակցություն միավորող ժողովրդավարական կոնգրեսը, իսկ նրանից անմիջապես հետո նաեւ «հնգյակը» օրակարգից չհանեցին բոյկոտի հարցը: Նրանք հայտարարեցին, որ ընտրություններին իրենց մասնակցելու գլխավոր պայմանը երկրում ժողովրդավարական իրադրություն ստեղծելն է:

Ընդդիմությունը համոզված է, որ այսօրվա դրությամբ Ադրբեջանում նման իրադրություն չկա: Ընդդիմությունն առաջադրում է հետեւյալ պահանջները: Պետք է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում ներկայացված լինեն բոլոր հիմնական կուսակցությունները, վերացվի քաղաքական գրաքննությունը եւ ազատ արձակվեն քաղբանտարկյալները, Ադրբեջանը միանա մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրին, պայմաններ ստեղծվեն բոլոր հարկադիր տարագիրների երկիր վերադառնալու համար:

ԿԻՊՐՈՍ

Կիպրոսն ու Ռուսաստանը հավաստեցին հայացքների ընդհանրությունը

ՆԻԿՈՍԻԱ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Կիպրոսի նախագահ Գլավկոս Քլերիդիսը բարձր գնահատական է տվել Մոսկվա ձեռնարկած իր չորսօրյա այցի արդյունքներին: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, ելույթ ունենալով Լառնակա քաղաքի օդանավակայանում, պետության ղեկավարը նշել է, որ Կիպրոսը եւ Ռուսաստանը հավաստեցին ընդհանուր դիրքորոշումները կիպրական հիմնախնդրի կարգավորման հարցում, առանձնակի նշանակություն տալով կղզու ապառազմականացմանը: Նրա խոսքերով, Մոսկվայի բանակցությունների ընթացքում քննարկվել է նաեւ Անկարայի պահանջը՝ ճանաչելու ապօրինի վարչակարգը (այսպես կոչված «Հյուսիսային Կիպրոսի թուրքական հանրապետությունը»), որը 1983 թվականին միակողմանիորեն հռչակվել է Թուրքիայի օկուպացրած կղզու հյուսիսային մասում: «Մենք հանգեցինք այն հետեւության, որ միջազգային հանրությունը չի ճանաչում այդ վարչակարգը եւ այդ խնդրում Ռուսաստանի քաղաքականությունը համանման է մեր դիրքորոշմանը: Անհրաժեշտ է բանակցությունների սեղանի շուրջ նստել կղզում երկգոտի, երկհամայնք դաշնություն ստեղծելու հարցերի քննարկման համար», ընդգծել է Գլավկոս Քլերիդիսը:

«Անվտանգության բացակայության այլընտրանքը ցեղասպանությունն է»

ԱՆԿԱՐԱ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելը Չանքայայի պալատում ընդունել է Անկարայում «Հյուսիսային Կիպրոսի թուրքական հանրապետության» դեսպան Բորմանին: Ըստ Թուրքիայի հեռուստատեսության հաղորդման, ընդունելության ժամանակ Դեմիրելը հայտարարել է, որ մինչեւ 1974 թվականը Կիպրոսի թուրքերն իրենք էին իրենց պաշտպանում իրավազրկությունից ու ցեղասպանության սպառնալիքից: Դեմիրելն ասել է, որ սկսած 1974 թվականից կղզում խաղաղություն է տիրում, եւ այդ խաղաղությունն ապահովում է ոչ թե որեւէ միջազգային կազմակերպություն, այլ՝ Թուրքիան: Մինչդեռ միջազգային հանրության շնորհակալությանն արժանանալու փոխարեն Թուրքիան քննադատության է ենթարկվում: Դա, սակայն, Թուրքիային այնքան էլ չի վշտացնում ու վիրավորում, քանի որ նա պայքարում է միայն հանուն Կիպրոսի իր հայրենակիցների անվտանգության: Ամենակարեւորն անվտանգությունն է, որովհետեւ անվտանգության բացակայության այլընտրանքը ցեղասպանությունն է: Դեմիրելը հայտնել է, որ հուլիսի 25-ին կմեկնի Հյուսիսային Կիպրոս, եւ այցի ընթացքում կգործարկվի կղզին գնդանոթներով ջուր մատակարարելու նախագիծը: Ջրի առաջին խմբաքանակը տեղ կհասնի Դեմիրելի հետ: Ի սկզբանե ջուրը կփոխադրվի գնդանոթներով, իսկ այնուհետեւ՝ խողովակաշարով:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Avia Service-ը հրավիրում է աշխատանքի Զվարթնոց օդանավակայանում բարձրագույն կրթությամբ, անգլերենի իմացությամբ տղաների եւ աղջիկների: Ցանկալի է, որ դիմորդներն ավարտած լինեն Հայկական ավիացիոն ուսումնական կենտրոնը:

Հրավիրվում են իրավաբաններ՝ միջազգային, վարչական, տնտեսական, ֆինանսական, իրավունքի մասնագետներ:

Երաշխավորվում է բարձր աշխատավարձ:

Դիմել՝ 52 31 26, 28-16-07 հեռախոսահամարներով:

AVIA SERVICE

Բարձրակարգ սպասարկման կենտրոն

ԴԵՊՐԵՍԻԱՅԻ ԲՈՒԺՈՒՄԸ

- **Եթե** ձեզ կամ ձեր հարազատին համակել է անբացատրելի վախ, տագնապ, երկարատեւ տխրություն,
- **եթե** առօրյա կյանքը շարունակ թվում է անգույն, գորշ ու անհետաքրքիր,
- **եթե** ունեք ընդհանուր թուլություն, անհասկանալի ցավեր եւ անախորժ զգացումներ մարմնի տարբեր հատվածներում,
- **եթե** ի հայտ են եկել վաղաժամ կլիմաքսի երեւույթներ...

Պետք է անհապաղ դիմել Երեւանի թիվ 8 բուժմիավորում, պոլիկլինիկա (Զեյթուն), նեւրոզների կաբինետ (1-ին հարկ, թիվ 7):

Ամեն օր, ժամը 9:00-15:00

Հեռ. 23-11-25, 28-40-93, 28-72-60

JOB OPPORTUNITIES!

USAID/Caucasus, Yerevan Office has job opportunity for the following position: A.I.D. Development Assistance Assistant: Qualifications/Requirements: Completion of high school is required, specialized secretarial certificate training; tree years of progressively responsible experience in secretarial work in related administrative function; previous work experience with U. S. Government Agency; experience in written and oral translation is highly desirable; level IV English skills, fluency in Russian and Armenian; level II typing (50 wpm) and good word processing skills are required. Submit resume and application form (available at USAID Office) to Mr. Sean O' Leary, USAID/Caucasus, 16 Aigedzor St.,

Yerevan, tel; 26-34-97. **Announcement closure date is July 27, 1998**

Բաքվի թանգարանից գողացված նկարները կեղծ էին

ԲԱՔՈՒ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ - ANS PRESS: Համաշխարհային գեղանկարչության 12 գլուխգործոցներ, որոնց թվում Ռեմբրանդի, Դյուրերի, Յակոբ վան Ռեյզդալի եւ Աննիբալե Կարաչիի կտավները, որ ժամանակին գողացվել էին Բաքվի Գեղարվեստի ազգային թանգարանից, հայտնվել են ԱՄՆ-ում: Մետրոպոլիտեն թանգարանի նախկին տնօրեն եւ արվեստի գործերի նմանակների մասին գրքի հեղինակ Թոմաս Հովինգը հանգել է այն եզրակացության, որ բոլոր 12 գլուխգործոցները կամ նմանակներ են, կամ մեծ գեղանկարիչների պակաս նշանակալի աշխատանքներ: Նրա կարծիքով, գեղանկարչական այդ գործերը կարող են սխալմամբ վերագրված լինել հին վարպետներին, քանի որ «որքան հայտնի է, սա այդ ստեղծագործությունների առաջին փորձաքննությունն է 50 տարվա մեջ»:

Ադրբեջանի մշակույթի նախարար Փոլադ Բյուլ-բյուլ օղլին այդ առնչությամբ հայտարարել է, որ թանգարանի արխիվային գրքում այդ աշխատանքների անվանման դիմաց եղել են հարցական նշաններ եւ ժամանակին նա խնդրել է դրանք փորձաքննության ենթարկել, բայց Բաքվում այդպիսի մասնագետներ չեն եղել, իսկ կտավները Մոսկվա տեղափոխել չեն ցանկացել: Եթե դրանք բնագրեր լինեին, ապա անպատճառ կպահեին Մոսկվայում, հայտնել է նա:

Աքաեւի որդին նշանվեց Նազարբաեւի դստեր հետ

ԱԼՄԱ ԱԹԱ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Այսօր Ալմա Աթայի ամենապերճաշուք «Անկարա» հյուրանոցն աշխատում է հատուկ կարգով: Շենքի բոլոր մուտքերի ու ելքերի մոտ հայտնվել են Ղազախստանի նախագահ Նուրսուլթան Նազարբաեւի անձնական պահակախմբի աշխատակիցները: Իսկ կենտրոնական մուտքը զարդարված է Ղազախստանի եւ Ղրղզստանի դրոշներով:

Երկրի բարձրագույն իշխանությանը մոտ ոչ պաշտոնական աղբյուրներից ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակիցը տեղեկացել է, որ երեկոյան «Անկարա» հյուրանոցում տեղի կունենա Ղազախստանի եւ Ղրղզստանի նախագահների երեխաների նշանդրեքը: Նուրսուլթան Նազարբաեւի կրտսեր դուստրը՝ 18-ամյա Ալիյան, ամուսնանում է Ասքար Աքաեւի առաջնեկի՝ Այդարի հետ:

Այս առթիվ հանդիսություններն այս երեկո էլ կավարտվեն: Դրանց կմասնակցեն միայն Նազարբաեւների եւ Աքաեւների հարազատներն ու բարեկամները: Հաջորդ օրը հյուրընկալող եւ հյուրընկալվող կողմերի բոլոր ներկայացուցիչները կգնան իրենց տները: Հաջորդ անգամ նրանք կհավաքվեն հուլիսի 18-ին Ղրղզստանում, նշանավոր Իսիկ Կուլ լճի ափին տոնելու Ալիյայի ու Այդարի հարսանիքը:

Չորս ամսական աղջնակ է խեղդվել դույլի մեջ

ՊԵՏՈՒՇԿԻ (ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ ՄԱՐԶ), 15 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Ծնողների անհոգության պատճառով այսօր մահ է վրա հասել մարզի Պետուշկիի շրջանի Կոստերեւ քաղաքի մի չորս ամսական աղջնակի: Ինչպես հաղորդել են մարզային ներքգործվարչության մամլո կենտրոնում, անուշադրության մատնված երեխան սողացել է մահճակալի վրա, հետո ընկել ջրով լի դույլի մեջ, որը դրված է եղել մահճակալի կողքին: Ծնողները տանը չեն եղել, եւ աղջնակին ջրից հանել են այն ժամանակ, երբ արդեն ուշ էր:

Քիթովանին հացադուլ հայտարարեց

ԹԲԻԼԻՍԻ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՍՆԱՐՔ: Վրաստանի պաշտպանության նախկին նախարար Թենգիզ Քիթովանին, որն 8 տարվա ազատազրկման է դատապարտվել, հայտարարել է, որ մտադիր է անժամկետ հացադուլ սկսել: Երկու տարի գտնվելով կալանավայրում, նա որոշել է իր գործի վերանայում պահանջել:

Իսրայելն ատոմային ռումբ ունի

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, 15 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Իսրայելի նախկին վարչապետ Շիմոն Պերեսը Ամմանում մամլո ասուլիս է հրավիրել եւ իմիջիայլոց ակնարկել, թե Իսրայելն ատոմային ռումբ ունի: Ըստ նրա, Իսրայելը գնացել է «միջուկային ընտրությանը ոչ թե Հիրոսիմա գնալու, այլ Օսլո հասնելու համար»: Միաժամանակ իսրայելյան իշխանությունները մերժել են ատոմային ռումբ ունենալու լուրը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Լուծարվում է Մարտունի քաղաքի մանկական երաժշտական դպրոցը:

Վկայական N Բ003112

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

մեկ սենյականոց բնակարան Նորքի IV զանգվածում:

Հեռ.՝ 64-88-85, 64-69-49, 63-03-47

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

կիսանկուղային տարածք 132,6 քմ ընդհանուր մակերեսով, վերանորոգված, ունի սանհանգույց:

Հասցեն՝ Նալբանդյան 29:

Տեղեկությունների համար զանգահարել 57-16-16 հեռախոսահամարով:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ): Կա նաեւ մրգատու ծառերով փոքրիկ այգի:

Զանգահարել՝ 27 22 57 ժամը՝ 10-16, 58 33 26 ժամը՝ 18-23

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) - պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրքերով - մագնիսական սկավառակներով - INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur):

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Պատվեր թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 864 Տպաքանակը՝ 3500 Ստորագրված է տպագրության 15. 07. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@